

Rapportage

Centrumvernieuwing Emmen

2015-3

vastgesteld door b&w d.d. 15-03-2016

Inhoudsopgave Rapportage CvE 2015-3

Inleiding	3
A. Belangrijkste gebeurtenissen in de betreffende periode	4
B. Projectenoverzicht: realisatie afzonderlijke projecten	15
C. Programma Centrumvernieuwing Emmen	18
C 1. Overzicht programma Centrumvernieuwing Emmen	18
C 2. Financiën programma (budget)	20
C 3. Planning programma	21
C 4. (Stedelijke) kwaliteit	22
C 5. Duurzaamheid	24
C 6. Werkgelegenheid tijdens de bouwfase	42
C 7. Bereikbaarheid tijdens de bouwfase	43
C 8. Kennis en Innovatie	45
C 9. Betrokkenheid stakeholders	47
D. Programmabureau Centrumvernieuwing Emmen	50
E. Programmarisico's	51
F. Informatieconvenant en Auditjaarplan	55

BIJLAGEN: zie bijlagenboek behorende bij deze rapportage

Inleiding

In het programmaplan Centrumvernieuwing (CvE) Emmen 2012-2020 zijn de programmadoelstellingen en programmakaders beschreven, op basis waarvan in de rapportages CvE de voortgang wordt verantwoord.

Voor u ligt de rapportage CvE 2015-3, die handelt over de periode van 1 september 2015 tot en met 31 december 2015. Daar waar gesproken wordt over een periode in de rapportage CvE wordt een periode van vier maanden bedoeld.

De rapportage is op hoofdlijnen en geeft een beeld van de voortgang van de projecten en programmathema's, gericht op het behalen van de programmadoelstelling. Er wordt apart een bijlagenboek toegevoegd, waarin achterliggende informatie opgenomen is.

In de rapportage wordt beschreven welke projecten tot Atalanta behoren, zodat de voortgang van de realisatie van het raadsbesluit van 18 december 2008 en die van de samenwerkingsovereenkomst van 5 juli 2010 tussen gemeente en provincie afzonderlijk te volgen zijn.

A. Belangrijkste gebeurtenissen in de betreffende periode

Projecten

Hondsrug(weg)tunnel

Lichtkunst

Reeds eerder is geconstateerd dat de armaturen van de lichtkunst niet voldoen aan de voorschriften, waardoor vocht en vuil binnendringen in de armaturen. Dit is onderzocht door de leverancier en in de afgelopen maanden heeft hij een oplossing hiervoor gevonden. In het eerste kwartaal van 2016 zullen de armaturen voor rekening en risico van de aannemer worden aangepast.

Monitoring wanden

In de afgelopen periode heeft de vierde en vijfde inspectie voor de monitoring van de spuitbetonlaag op de CSM wand plaatsgevonden. Deze monitoring wordt uitgevoerd door een externe in opdracht van de BAM en getoetst op basis van de vergunning die VTH heeft afgegeven en waarin de monitoringverplichting wordt afgedwongen. VTH beoordeelt de monitoringsrapportage tegen de achtergrond van de verleende vergunning en de levensduur van 100 jaar. Hierbij zijn geen bijzonderheden naar voren gekomen.

Hellingbanen

De bedoeling is om de hellingbaanverwarming van de Hondsrugtunnel in de toekomst aan te sluiten op het warmtenet in Emmen centrum. Het warmtenet is echter nog in ontwikkeling. Zodra dit warmtenet door E-Qua (dochteronderneming van WMD) gerealiseerd is en operationeel is kan aansluiting daarop van de hellingbaanverwarming van de Hondsrugtunnel worden gerealiseerd.

Op 4 januari 2016 bleek dat de verwarmde hellingbanen niet goed functioneerden. De hellingbaanverwarming is nu aangesloten op de grondwatersaneringsinstallatie naast het gemeentehuis. Tevens is een warmtepomp bijgeplaatst. Deze beide warmtevoorzieningen zijn echter onvoldoende constant en hebben onvoldoende warmtecapaciteit voor het optimaal laten functioneren van de hellingbaanverwarming in de Hondsrugtunnel.

Reconstructie kruising Hondsrugweg-Van Schaikweg

In het project Kruising Hondsrugweg-Ermerweg zal vanuit praktische en bereikbaarheidsredenen een gedeelte van de reconstructie kruising Hondsrugweg – Van Schaikweg (onderdeel van het project Hondsrugtunnel), inclusief de vervanging van de VRI's, worden meegenomen. De geraamde kosten van deze werkzaamheden bedragen € 220.000 exclusief btw.

Op basis van de huidige verwachtingen en inzichten zullen de daadwerkelijke projectkosten in totaal circa € 15 miljoen lager uitvallen dan begroot. Dit bedrag is niet vrij aanwendbaar en moet in principe voor 2/3 deel terug naar de provincie Drenthe.

Ontsluiting P- Zuid

In de reconstructie kruising Hondsrugweg – Ermerweg wordt om praktische en bereikbaarheids redenen ook de aanpassing van de aansluiting van de nieuwe ontsluiting van het parkeerterrein P-Wildlands/Centrum Zuid op de Ermerweg meegenomen. De geraamde kosten van deze werkzaamheden bedragen € 264.300 exclusief btw.

Op basis van de huidige verwachtingen en inzichten zullen de daadwerkelijke kosten in totaal circa € 280.000 lager uitvallen dan begroot (krediet). Dit wordt met name veroorzaakt door aanbestedingsresultaten, minder interne uren en de vrijval van onvoorzien. Dit bedrag is niet vrij aanwendbaar en wordt in principe, conform de tussen provincie en gemeente gemaakte afspraken, ingezet voor de dekking van € 2,3 miljoen Multimodale maatregelen N862.

Boulevard Noord

Het project is binnen planning en budget gerealiseerd, waarbij de gewenste ambitie/kwaliteit is gerealiseerd en de gestelde randvoorwaarden in acht zijn genomen.

Op basis van de huidige verwachtingen en inzichten zullen de daadwerkelijke kosten in totaal circa € 440.000 lager uitvallen dan begroot (krediet). Een groot deel van deze middelen zal terugvloeien naar SNN en de

provincie Drenthe. De lagere werkelijke kosten zijn onder meer gevolg van het feit dat een deel van de voetgangersverbinding ter hoogte van het Wapen van Emmen niet voor het einde van de EFRO-subsidietermijn gerealiseerd kon worden i.v.m. de benodigde grondverwerving.

Het loopgedeelte van de Boulevard Noord ter hoogte van het Wapen van Emmen is niet meer binnen de looptijd van de EFRO-subsidie gerealiseerd, maar zal in een later stadium alsnog worden aangelegd. Er dient nog nagegaan te worden hoe de kosten hiervan gedekt kunnen worden.

Boulevard Zuid

Het project is binnen planning en budget afgerond. Op basis van de huidige verwachtingen en inzichten zullen de daadwerkelijke kosten in totaal circa € 520.000 lager uitvallen dan begroot (krediet). Een groot deel van deze middelen zal terugvloeien naar SNN en de provincie Drenthe.

Kruising Hondsrugweg (HRW)-Ermerweg

Op 8 september 2015 is het inrichtingsplan "reconstructie kruispunt Hondsrugweg-Ermerweg" vastgesteld door het college. Het inrichtingsplan is in de commissie Wonen en Ruimte van 12 oktober 2015 behandeld. Op 3 november 2015 heeft het college besloten om de opdracht voor de reconstructie kruising Hondsrugweg-Ermerweg te gunnen aan De Roo Wegenbouw Milieutechniek uit Emmen voor een aanneemsom van € 1.488.700,- excl. BTW. In december 2015 is gestart met de aanleg van deze kruising.

Uit de geactualiseerde investeringsraming voor de reconstructie van deze kruising blijkt dat de totaal geraamde investering € 2.470.000 exclusief btw bedraagt. Hierbij dient opgemerkt te worden dat in deze investeringsraming ook de vervanging van de riolering in de Ermerweg, de aanpassing van de ontsluiting P-Zuid en de reconstructie van een groot gedeelte van de kruising Hondsrugweg – Van Schaikweg zijn meegenomen aangezien deze onderdelen in de uitvoering van de reconstructie kruising Hondsrugweg – Ermerweg worden meegenomen. Tegenover deze in de uitvoering van de reconstructie kruising Hondsrugweg-Ermerweg meegenomen onderdelen, staat een bijdrage vanuit het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) De kosten van de reconstructie van de kruising Hondsrugweg - v. Schaikweg en de kosten van de aanpassing van de Ontsluiting P-Zuid op de Ermerweg, komen voor rekening van de betreffende projecten Hondsrugtunnel en ontsluiting P-Zuid. Op 18 november 2015 is de raad middels brief geïnformeerd over de geactualiseerde investeringsraming. Daarnaast is aangegeven dat eventuele aanpassingen als gevolg de 1.000 parkeerplaatsen Wildlands geen onderdeel uitmaken van de aanbesteding, maar indien wenselijk wel tijdens de realisatie worden meegenomen.

Bijdrage uit GRP voor vervanging riolering

In de reconstructie kruising Hondsrugweg – Ermerweg wordt ook de vervanging van een deel van de riolering in de Ermerweg meegenomen. Door deze werkzaamheden mee te nemen in de reconstructie van de kruising Hondsrugweg-Ermerweg is sprake van efficiencyvoordelen. De weg hoeft namelijk maar één keer opengebroken te worden, wat enerzijds kostenbesparend is en anderzijds maar één keer leidt tot overlast en verkeershinder. In het kader hiervan wordt een bijdrage vanuit het GRP ontvangen van € 180.000 exclusief btw.

Aanpassingen van de aansluiting van de "Ontsluiting P-Zuid"

In de reconstructie kruising Hondsrugweg – Ermerweg wordt om praktische en bereikbaarheids redenen ook de aanpassing van de aansluiting van de nieuwe ontsluiting van het parkeerterrein P – Wildlands/Centrum Zuid op de Ermerweg meegenomen. Voordeel is dat hierdoor maar één keer verkeershinder ontstaat. De kosten van deze werkzaamheden worden geraamd op € 170.000 exclusief btw en gedekt uit het project "Ontsluiting P-Zuid". De nieuwe ontsluiting P-Zuid zelf vanaf de zuidzijde is reeds eerder aangelegd door Fuhler BV in het kader van de realisatie van het project 'Ontsluiting P-Zuid'.

Kruising Hondsrugweg – Van Schaikweg project "Hondsrugwegtunnel"

De kruising Hondsrugweg – Van Schaikweg maakt onderdeel uit van het project "Hondsrugwegtunnel". Een gedeelte van de reconstructie van deze kruising, inclusief de vervanging van de VRI's, wordt vanuit praktische en bereikbaarheidsredenen echter meegenomen in de uitvoering van de reconstructie kruising Hondsrugweg – Ermerweg. De kosten van deze werkzaamheden worden geraamd op € 220.000 exclusief btw en gedekt uit het project "Hondsrugwegtunnel". Het noordelijk deel van de kruising Hondsrugweg-van Schaikweg is reeds eerder gerealiseerd door de BAM bij de aanleg van de tunnel.

In december 2015 is gestart met de aanleg van de kruising Hondsrugweg-Ermerweg. De uitvoering van het project ligt op schema. Er wordt regelmatig overleg gevoerd met Vlinderstad over de voortgang van de uitvoering en de invloed daarvan op de bereikbaarheid van het centrum van Emmen.

Het college heeft op 1 februari 2016 besloten om een tweede rechtsafstrook van de Ermerweg richting Hondsrugweg te realiseren, en de ontsluiting P-Schapenveenweg en P-Zuid te optimaliseren om op die manier de doorstroming maximaal te faciliteren. De kosten van het aanleggen van de tweede rechtsafstrook plus optimalisatie ontsluiting P-Schapenveenweg en P-Zuid bedragen in totaal circa € 195.000 excl. btw en worden voor €100.700 gedekt uit de post onvoorzien binnen het uitvoeringskrediet voor de realisatie van de tijdelijke parkeervoorziening Schapenveenweg en voor € 94.300 uit het uitvoeringskrediet 'Aanpassing ontsluiting P-Zuid' aangezien de aansluiting van P-Zuid op de Ermerweg in het kader van deze optimalisatie wordt aangepast en verbeterd. De raad is hierover middels brief geïnformeerd.

Aanpassing Vreding

De aanbesteding van de aanpassing Vreding heeft in november 2015 plaatsgevonden. Op 15 december 2015 heeft het college besloten de opdracht voor de herinrichting verlengde Vreding te gunnen aan Fuhler Wegenbouw B.V. voor een bedrag van € 416.000. Daarnaast heeft het college besloten om de geactualiseerde investeringraming vast te stellen en het voordelige aanbestedingsresultaat van € 259.506 ten gunste te brengen van de post aanbestedingsresultaat binnen het krediet herinrichting Vreding.

Op 16 december 2015 is samen met de aannemer een inloopbijeenkomst georganiseerd voor omwonenden, EOP's, de Koepel en Vlinderstad over de planning en het ontwerp. Eind 2015 is gestart met het verwijderen van het groen aan de Vreding en op 11 januari 2016 is de aannemer gestart met de aanleg van de verlengde Vreding gelijktijdig met de aanpak van het tijdelijke parkeerterrein locatie Vreding. De 1^e fase van de verlengde Vreding zal voor 25 maart 2016 (opening Wildlands) gereed zijn.

De tweede fase van de verlenging van de Vreding zal gereed zijn voordat het culturele seizoen 2016/2017 begint (uiterlijk eind 3^e kwartaal 2016). Het gaat in de tweede fase om de landschappelijke inpassing ter hoogte van de keten van Dura Vermeer, de voltooiing van de promenade vanaf P-Noord via de Vreding door de tuin van het gemeentehuis naar het Raadhuisplein en een laatste stukje asfaltering van de bouwweg.

Bijdrage Parkeergarage Willinkplein 1

In verband met aanpassingen aan parkeergarage Willinkplein 1 ten behoeve van het Centrumplein en de toekomstige uitbreiding met parkeergarage Willinkplein Zuid is in 2011 een bijdrage gedaan aan parkeergarage Willinkplein 1. De kosten zijn destijds tijdelijk geboekt op het krediet van de algemene proces- en voorbereidingskosten CvE. Bij de begroting 2016 is door de raad besloten om deze bijdrage Willinkplein 1 van circa € 430.000 te dekken uit de bestemmingsreserve Atalanta.

Centrumplein

Het project is binnen planning en budget afgerond. Op basis van de huidige verwachtingen en inzichten zullen de daadwerkelijke kosten in totaal circa € 120.000 lager uitvallen dan begroot (krediet). Een groot deel van deze middelen zal terugvloeien naar SNN en de provincie Drenthe.

Voorzieningen en maatregelen verkeers- en parkeermanagement

Op 24 juni 2015 heeft het college besloten over te gaan tot de aanpassing van de vaste bewegwijzering en de parkeerrouteverwijzing in en naar Emmen-Centrum conform de systematiek van de Nationale Bewegwijzeringdienst. Daarnaast heeft het college besloten tot de ontwikkeling en plaatsing van een zodanig systeem van dynamische verkeers- en parkeerwijziging dat daarmee de te verwachten druk op de verkeers- en parkeercapaciteit in Emmen-Centrum na opening van Wildlands Adventure Zoo Emmen in goede banen kan worden geleid. Het is noodzakelijk dat het dynamisch verkeer- en parkeermanagementsysteem wordt ingevoerd vóór 25 maart 2016. Van de totale kosten ad € 1.150.000 heeft € 500.000 betrekking op bewegwijzering binnen het projectgebied Hondsrugtunnel.

In de raadscommissie van 12 oktober is een presentatie gegeven over het project. De raad is in de gelegenheid gesteld zijn gevoelens te laten blijken.

Aansluiting N34/Rondweg

Het project aansluiting N34/Rondweg wordt uitgevoerd door de provincie Drenthe en de gemeente zorgt voor 1/3 deel RSP bereikbaarheid cofinanciering. Vanuit de gemeente Emmen is een aandachtfunctionaris benoemd. In oktober 2015 heeft een inloopbijeenkomst plaatsgevonden voor omwonenden en Erm. Op 10 maart 2016 zal de provincie de plannen in een informatiebijeenkomst presenteren aan de raad. Nadat de colleges het ontwerp hebben goedgekeurd zal het plan voor wensen en bedenkingen worden voorgelegd aan de raad en zal naar verwachting voor de zomer de bestemmingsplanprocedure worden gestart.

Aansluiting N862/Rondweg

Het project aansluiting N862/Rondweg wordt uitgevoerd door de provincie Drenthe en de gemeente zorgt voor 1/3 deel aan RSP bereikbaarheid cofinanciering. Vanuit de gemeente Emmen is een aandachtfunctionaris benoemd. Het project is nog in een beginstadium, waarbij eerst nog verdere procesafspraken moeten worden gemaakt.

Theater/Wereld van Ontmoeting (WvO)

Werkzaamheden

De werkzaamheden Theater/WvO lopen volgens planning. In de afgelopen periode zijn de volgende werkzaamheden aan het Theater/WvO verricht:

- Wind en waterdicht (ruwbouw afgerond)
- Definitieve invulling interieur vastgesteld door de stuurgroep
- Kantoren bouwen
- Nadere uitwerking reclame-uitingen en logo's
- Start inrichting Kompasplein.
- Invulling en afstemming stelposten theatertechniek.

Op 4 januari 2016 heeft de oplevering van mijlpaal 1 plaatsgevonden. Samen met Wildlands en Dura Vermeer is een proces verbaal van oplevering opgesteld. De oplevering was goed.

Meerwerk

In de afgelopen maanden zijn meerwerkafspraken gemaakt ten aanzien van de volgende posten:

- € 12.500 voor netwerk, wifi en telefonie
- € 25.500 voor handdrogers Dyson Airblade
- € 61.108 voor Hekwerk Holdert- en Vredingzijde.

Deze kosten zullen net als de hogere legeskosten ad € 21.000 ten laste worden gebracht van de post onvoorzien. De post onvoorzien bedraagt na aftrek van bovengenoemde posten nog slechts € 85.851.

Naamgeving Theater

Op 1 juni 2015 is de beoordelingscommissie naamgeving Theater bijeen geweest en is unaniem tot een keuze gekomen op basis van de 578 ingediende namen. De beoordelingscommissie heeft de gekozen naam als advies voorgelegd aan het college van B&W. De naam 'Atlas theater' is op 30 juni 2015 vastgesteld door het college en is op 12 september 2015 tijdens de CvE-dag / opening culturele seizoen bekend gemaakt.

Collegebesluit ledscherm

Op 8 december 2015 heeft het college besloten om een ledscherm aan te schaffen voor aan de buitenzijde Theater aan het Raadhuisplein en de investeringskosten van circa € 300.000 (excl. btw) voorlopig te dekken uit het krediet Theater/WvO. In het 1^e half jaar 2016 zal een afzonderlijk voorstel worden geschreven met betrekking tot het gebruik en de exploitatie van het ledscherm. Tevens zal hierbij een voorstel worden gedaan m.b.t. de definitieve dekking van de aanschaf en exploitatiekosten van het ledscherm.

Contract kiosk Kompasplein

Op 30 juni 2015 heeft het college besloten akkoord te gaan met een enkelvoudige opdrachtverstrekking, via DPE, voor het realiseren van de gethematiseerde kiosk op het Kompasplein voor een bedrag van maximaal € 310.000 exclusief btw. Op 10 januari 2016 is het contract kiosk Kompasplein met DPE getekend.

Btw belaste verhuur en investeringsbtw

De huur- en exploitatieovereenkomst Theater/WvO die in april 2015 tussen DPE en gemeente is gesloten is tezamen met de OTCP (Overeenkomst toetsing culturele programmering, voorheen de culturele uitvoeringsovereenkomst) via PWC voorgelegd aan de belastinginspecteur ter beoordeling van de btw belaste

verhuur en het recht op aftrek van de investeringsbtw Theater/WvO. Een standpunt van de belastinginspecteur is tot op heden nog niet ontvangen.

Locatie Hoofdstraat/Mensenpark

Inspiratie-- en ontwikkelkader locatie Hoofdstraat

In april 2015 is opdracht verleend een inspiratie en ontwikkelkader op te stellen voor de locatie Hoofdstraat. Op 6 oktober 2015 is er een werkbijeenkomst geweest met de gemeenteraad en op 3 november 2015 een informatiebijeenkomst voor inwoners, ondernemers en andere belangstellenden.

Op 15 december 2015 heeft het college besloten de raad voor te stellen het inspiratie- en ontwikkelkader voormalige diertuin d.d. 8 december 2015 vast te stellen als beleidskader en toetsingsdocument voor de invulling van de locatie Hoofdstraat. Op 28 januari 2016 is het inspiratie en ontwikkelkader vastgesteld door de raad.

Inrichtingsplan en basis op orde

In de afgelopen maanden is geïnventariseerd wat nodig is om de basis op orde te krijgen in de locatie Hoofdstraat. Een analyse van de gebouwen heeft plaatsgevonden om te beoordelen of deze moeten worden behouden of gesloopt op basis van bouwkundige kwaliteit, kosten versus opbrengsten en culturele en historische overwegingen. Daarnaast heeft een analyse plaatsgevonden van het openbaar gebied op onder andere gevaarlijke situaties en onderhoud. Bovengenoemde inventarisaties worden gebruikt voor het inrichtingsplan, dat in het eerste half jaar van 2016 opgesteld zal gaan worden.

Bij de begroting 2016 is voorgesteld een investeringskrediet van € 10 miljoen beschikbaar te stellen om 'de basis op orde' te krijgen en dit af te dekken door middel van dekking van de kapitaallasten van deze investeringen uit beschikbare CvE-budgetten. Het betreft hier geen uitbreiding van investeringen, dan wel budgetten, maar een dekking van een deel van de te maken kosten voor de realisatie van de locatie Hoofdstraat, die destijds in 2008 indicatief geraamd zijn op circa € 20 mln. (exclusief kosten van grond). Omdat de opbrengsten voor de locatie Hoofdstraat, die destijds ook indicatief geraamd zijn op circa € 20 mln., nog hoogst onzeker zijn wordt er nu voor gekozen om voorzichtigheidshalve € 10 mln. aan investering locatie Hoofdstraat af te dekken ten laste van de binnen CvE beschikbare budgetten op basis van dekking van de kapitaallasten van deze investering, berekend op een afschrijvingstermijn van 40 jaar en een projectrente van 2%.

Biochron "the Hondsrug Experience"

Op 1 september 2015 heeft het college kennis genomen van de haalbaarheidsstudie Biochron, 'the Hondsrug Experience'. In het haalbaarheidsonderzoek is gekeken naar de mogelijkheid om het voormalige Biochron gebouw te herontwikkelen tot een gebouw dat als hoofdpoot voor het Geopark de Hondsrug zou kunnen dienen. Naast het gratis toegankelijke informatiecentrum over de attractiepunten in de regio is in het concept een (betaalde) tentoonstelling opgenomen met vier verhaallijnen (ondergrond, huidige landschap, klimaat en heelal) over het Geopark de Hondsrug. Het concept bevat verder een innovatief leerbedrijf waarin i.s.m. Stenden multidisciplinair gewerkt kan worden op de terreinen toerisme, hospitality, marketing en techniek. Ammoniet is opdracht gegeven dit plan verder te onderzoeken en uit te werken.

Dekking locatie Hoofdstraat

Dekking € 17 mln. VROM/Mirt

In de begroting is tot 1 januari 2016 rekening gehouden met de voorfinanciering van de € 17 miljoen met betrekking tot de dekking van de schadeloosstelling à fonds perdu van € 65,5 miljoen ten behoeve van de verkrijging van de locatie Hoofdstraat. De dekking vanuit subsidies is nog steeds hoogst onzeker en omdat verkrijging van nieuw geld voor oude plannen heel lastig is gebleken, is bij de begroting 2016 door de raad besloten om de dekking van deze € 17 miljoen te regelen middels de afdekking van de kapitaallasten (op basis van een afschrijvingstermijn van 40 jaar en projectrente van 2%) binnen de beschikbare budgetten van CvE.

RSP+ middelen

De subsidies van circa € 7,8 miljoen RSP+ en € 3,6 miljoen cofinanciering REP regionaal uit RSP+ ten behoeve van de dekking van de schadeloosstelling à fonds perdu van € 65,5 miljoen en de € 1,8 mln. resterende middelen RSP+ dienen nog van de provincie Drenthe verkregen te worden. De gemeente Emmen en de provincie Drenthe zijn momenteel nog in overleg over de invulling en uitwerking van de verkrijging van deze middelen. In het bestuurlijk overleg IGO Atalanta van 4 november 2015 is bestuurlijke overeenstemming

bereikt over de opzet en uitvoering van de midterm review en preview IGO Atalanta. Medio december heeft de provincie Drenthe een opdracht verstrekt voor het schrijven van een midterm review en preview rapportage.

REP-regionaal

Op 20 januari 2015 heeft het college besloten om de "Overeenkomst overdracht middelen regionaal REP in het kader van de IGO Atalanta" met de provincie Drenthe aan te gaan en de provincie Drenthe te vrijwaren voor eventuele aanspraken vanuit het Rijk ten aanzien van het REP-regionaal voor zover betrekking hebbend op de aan de gemeente Emmen "doorgedecentraliseerde" REP-regionaal middelen van € 10 miljoen. Deze "doordecentralisatie" van REP-regionaal middelen geeft overigens nog geen zekerheid over de daadwerkelijke verkrijging van deze middelen. Er zal vanaf nu rechtstreeks verantwoording t.a.v. de inzet van REP-regionaal middelen afgelegd moeten worden aan het Rijk. De uitbetaling van de € 10 mln. REP-regionaal aan de gemeente Emmen heeft inmiddels plaatsgevonden. Deze € 10 miljoen is als dekking verantwoord op de locatie Hoofdstraat (ter dekking van de schadeloosstelling à fonds perdu van € 65,5 miljoen ten behoeve van de verkrijging van de locatie Hoofdstraat), maar er bestaat nog wel een risico omdat hierover nog verantwoording afgelegd moet worden.

Afhankelijk van de invulling, uitwerking en realisatie van de plannen voor de locatie Hoofdstraat bestaat het risico dat de subsidies en bijdragen ter dekking van de schadeloosstelling à fonds perdu gedeeltelijk of geheel vervallen indien de invulling, uitwerking en realisatie afwijken van de, op basis van de subsidies en bijdragen, aan het project gestelde voorwaarden.

Grondexploitatieopbrengst

In de huidige ramingen wordt voor de dekking van de € 65,5 miljoen voor circa € 1 mln. een beroep gedaan op de grondexploitatieopbrengsten van de locatie Hoofdstraat. Bekeken wordt of deze dekking kan worden meegenomen in de nog te verkrijgen RSP+ gelden van de provincie Drenthe. Binnen deze middelen is namelijk nog circa € 1,8 mln. ruimte beschikbaar.

Overbrugging DPE

Overbruggingsfinanciering

Tot en met december 2015 is € 14.921.201 van de maximale € 22 mln overbruggingsfinanciering uitbetaald aan DPE.

Verlenging overbruggingsperiode DPE 2010-2015.

Eind augustus heeft DPE een verzoek tot verlenging van de overbruggingsfinanciering tot 1 april 2016 ingediend. Op 29 oktober 2015 heeft de raad besloten om in te stemmen met het verzoek van DPE om het voor de periode van 2010-2015 beschikbaar gestelde overbruggingskrediet van maximaal € 22 mln. onder dezelfde voorwaarden te verlengen tot 1 april 2016, waarbij het overbruggingskrediet maximaal € 22 mln. blijft.

DPE Next

Toetsing realisatie voortgang realisatie DPE Next

Medio oktober 2015 is de toetsing op de voortgang van de realisatie van DPE Next Q3-2015 door ABC Nova uitgevoerd. Op 1 december 2015 is de voortgangsrapportage van ABC Nova ontvangen.

ABC Nova concludeert dat de voortgang van het werk op bijna alle lopende activiteiten niet overeenkomt met de vastgestelde planning. Er is een groot aantal onderdelen dat achterloopt op de planning en door DPE /Volker Wessels is aangegeven dat de overallplanning is 'losgelaten'. Voor een aantal onderdelen kan gesteld worden dat dit consequenties heeft gehad voor de oplevering op 30 oktober 2015. Voor bepaalde onderdelen van Nortica heeft dit zelfs ook gevolgen voor de ingebruikname, echter voor zover ABC Nova kan beoordelen heeft dit geen gevolgen voor de opening van het park op 25 maart 2016. Daarnaast verwacht ABC Nova dat het nog een fikse opgave wordt om Nortica half januari 2016 daadwerkelijk op te leveren.

Naar aanleiding van de bevindingen van ABC Nova, is de directie van DPE gevraagd om hierop te reageren.

Door DPE is in de op 11 januari 2016 ontvangen reactie geschreven dat zij zich in grote lijnen herkennen in de bevindingen over de voortgang zoals gesteld in de rapportage van ABC Nova. Als aanvullende opmerkingen heeft DPE in haar reactie aangegeven dat:

- op dit moment al diverse diersoorten verhuisd zijn van DPE naar WILDLANDS, een van de meest kritieke processen in de planning;
- de vorderingen in Nortica dusdanig zijn dat het kritieke pad inmiddels verlaten is;
- het effect van het faillissement van één van de onderaannemers van KWP beperkt is en niet zal leiden tot nadelige effecten op het eindresultaat;
- de verwachting is dat de algehele oplevering op een aantal restpunten na begin februari 2016 een feit is;
- de inschatting is dat de opening eind maart 2016 gewoon zal plaatsvinden.

De raad is hier bij brief van 12 januari 2016 over geïnformeerd.

ABC Nova heeft eind januari 2016 voor de laatste keer de voortgang van de realisatie van DPE Next getoetst. Het betreft hier de toetsing van Q4-2015. De conceptrapportage van ABC Nova is eind februari 2016 door de gemeente ontvangen.

Rapportage Expertboard

Op 13 november 2015 heeft de gemeente de rapportage van de expertboard tot en met oktober 2015 ontvangen. In dit rapport is verslag gedaan over de bevindingen ten aanzien van:

- Implementatie conceptueel kader
- Realisatie / Fysiek kader
- Financiën
- Toekomstige organisatie
- Marketing / campagne

Overall gezien is de expertboard zeer enthousiast over de realisatie van Wildlands in al haar facetten. De expertboard heeft geschreven dat Wildlands momenteel het grootste, best bewaarde geheim van Nederland is. Advies van de expertboard is om op korte termijn de pers te 'teasen' middels een sneak preview. Medio december 2015 is de Nederlandse pers uitgenodigd en heeft zij de gelegenheid gehad om met een helikopter boven de bouw te vliegen.

Schadeloosstelling à fonds perdu

Tot en met 31 december 2015 is € 64.999.998 van de € 65,5 mln. schadeloosstelling à fonds perdu betaald aan DPE. De laatste termijn van € 500.000 zal bij oplevering van de locatie Hoofdstraat, uiterlijk per 1 juli 2016, worden betaald.

Landschappelijke inpassing DPE Next

Zoals in de samenwerkingsovereenkomst DPE Next van 19 maart 2014 is overeengekomen dient DPE te zorgen voor een adequate landschappelijke inpassing van Wildlands in de omgeving. Ook op basis van de provinciale subsidievoorwaarden dient DPE te zorgen voor een goede overgangssituatie openbare ruimte - DPE Next. Op 8 december 2015 heeft het college kennis genomen van de Landschapsvisie Rand Dierenpark Emmen d.d. 9 oktober 2015 van DPE en het oordeel 'Groen' dat de supervisor stedelijke kwaliteit CvE hierop heeft gegeven. Ook heeft het college besloten in te stemmen met de realisatie van de landschappelijke inpassing DPE Next, conform de landschapsvisie Rand Dierenpark Emmen d.d. 9 oktober 2015.

Aanvraag vierde voorschot bijdragen en leningen DPE Next

Op 10 november 2015 heeft het college besloten de provincie Drenthe te verzoeken om, in afwijking op de beschikking met betrekking tot de toekenning van de bijdragen en lening, een vierde voorschot van € 4,4 mln. met betrekking tot de beschikte subsidie verbrede RSP-middelen (€ 18 mln. + € 2 mln.), de extra provinciale bijdrage (€ 6 mln.) en de lening (€ 6 mln.) ten behoeve van de realisatie DPE Next betaalbaar te stellen. Het vierde voorschot is medio december ontvangen en doorbetaald aan DPE. Ook is de leningsovereenkomst met de provincie Drenthe naar aanleiding van dit aanvullende voorschot aangepast.

Vriendenaandeel

Op 24 september 2015 heeft de raad besloten:

- in te stemmen met het verzoek van DPE tot wijziging van de invulling van het vriendenaandeel zoals uitgewerkt in de brief en bijbehorende brochure "Certificaathouders 'Vrienden van WILDLANDS'";
- de gemeentelijke bijdrage van maximaal € 1 miljoen in het kader van het vriendenaandeel, als verdubbelingsbijdrage beschikbaar te stellen voor door DPE gerealiseerde opbrengsten aan sponsoring. De verdubbeling is van toepassing op het bedrag boven de € 1,25 miljoen aan gerealiseerde opbrengsten aan sponsoring. Het als verdubbeling door de gemeente beschikbaar te stellen bedrag zal maximaal € 1 miljoen bedragen en naar rato van de extra gerealiseerde sponsoropbrengsten betaalbaar worden gesteld;
- deze gemeentelijke bijdrage van maximaal € 1 miljoen in het kader van het vriendenaandeel conform

eerdere raadsbesluiten te dekken uit de bestemmingsreserve Atalanta (voorheen SIOF);
Na realisatie van extra opbrengsten uit sponsoring door DPE zal de gemeentelijke verdubbelingsbijdrage naar rato van de extra sponsoropbrengsten, tot een maximum van € 1 miljoen, in het kader van het vriendenandeel DPE Next worden overgemaakt aan de nog op te richten Stichting Administratiekantoor Vrienden.

Uitbreiding parkeercapaciteit Wildlands - Aanleg parkeervoorziening Schapenveenweg

Op 29 oktober 2015 heeft de raad besloten om Locatie 'Schapenveenweg' voor een periode van 10 jaar aan te wijzen als tijdelijke extra parkeervoorziening voor bezoekers van Wildlands en hier (in eerste instantie) 1.000 extra parkeerplaatsen te realiseren. Daarnaast heeft de raad besloten hier een uitvoeringskrediet voor beschikbaar te stellen van € 3.069.874 excl btw en de hieruit voortvloeiende structurele kapitaalslasten ten laste te brengen van de parkeeropbrengsten.

Op 17 december 2015 heeft het college besloten de opdracht voor de realisatie parkeerterrein Schapenveenweg te gunnen aan de vijf regionale aannemers Hoornstra, Hemmen, Fuhler Wegenbouw, De Roo en KWS voor een totale aanneemsom van € 2.496.000 excl. btw.

De kosten voor de realisatie van parkeervoorziening Schapenveenweg zullen worden gedekt uit het uitvoeringskrediet waarbij € 174.451 gedekt zal worden uit de post onvoorzien binnen dit uitvoeringskrediet.

In december 2015 is het bouwteam gestart met de aanleg van de parkeervoorziening Schapenveenweg. Het parkeerterrein zal voor 25 maart 2016 gereed zijn.

Uitbreiding parkeercapaciteit Wildlands – Optimalisatie en maximalisatie P-Noord

Op 29 oktober 2015 heeft de raad besloten om in te stemmen met de optimalisatie en maximalisatie van P-Noord met 100 extra parkeerplaatsen en verharding van het huidige overloopterrein voor structureel gebruik. Daarnaast heeft de raad besloten hier een uitvoeringskrediet voor beschikbaar te stellen van € 760.122 excl btw en de hieruit voortvloeiende structurele kapitaalslasten ten laste te brengen van de parkeeropbrengsten.

Op 17 december 2015 heeft het college besloten de opdracht voor de structurele uitbreiding parkeerterrein P-Noord te gunnen aan de vijf regionale aannemers Hoornstra, Hemmen, Fuhler Wegenbouw, De Roo en KWS voor een totale aanneemsom van € 574.000 excl. btw.

De kosten voor de realisatie van de uitbreiding van P-Noord (optimalisatie en maximalisatie) zullen worden gedekt uit het uitvoeringskrediet waarbij € 9.025 zal worden gedekt uit de post onvoorzien binnen dit uitvoeringskrediet.

In december 2015 is het bouwteam gestart met de optimalisatie van P-Noord. Het parkeerterrein zal voor 25 maart 2016 gereed zijn.

Uitbreiding parkeercapaciteit Wildlands – Transferium Meerdijk

Op 29 oktober 2015 heeft de raad besloten om:

- locatie Meerdijk voor 2016 voor vooraf nog nader te bepalen dagen aan te wijzen als transferiumlocatie waar de bezoekers van Wildlands bij topdagen kunnen parkeren en met bussen naar Wildlands gebracht worden;
- hier een uitvoeringskrediet voor beschikbaar te stellen van € 28.400 excl btw en de hieruit voortvloeiende structurele kapitaalslasten ten laste te brengen van de parkeeropbrengsten;
- de incidentele exploitatielasten 2016 van het transferium Meerdijk van per saldo € 103.962,- exclusief BTW incidenteel ten laste te brengen van de bestemmingsreserve rente voorfinanciering CvE”.

Bij de Meerdijk wordt een geringe halte-aanpassing gedaan om het instappen voor de transferiumfunctie te optimaliseren. Verder zijn er geen infrastructurele aanpassingen nodig.

De organisatie van het busvervoer zal via een aanvulling op de OV concessie via het OV-bureau Groningen/Drenthe worden geregeld.

Parkeercompensatie – Tijdelijk parkeerterrein Vreding

De aanbesteding van het parkeerterrein Vreding heeft in november 2015 plaatsgevonden. Op 15 december 2015 heeft het college besloten de opdracht voor het parkeerterrein Vreding te gunnen aan Fuhler Wegenbouw B.V. voor een bedrag van € 82.500. Daarnaast heeft het college besloten om de geactualiseerde investeringsraming vast te stellen en het voordelige aanbestedingsresultaat € 74.500 ten gunste te brengen van de post aanbestedingsresultaat binnen het krediet parkeerterrein Vreding.

Op 16 december 2015 is samen met de aannemer een inloopbijeenkomst georganiseerd voor omwonenden, EOP's, de Koepel en Vlinderstad over de planning en het ontwerp. Eind 2015 is gestart met het verwijderen van het groen aan de Vreding en op 11 januari 2016 is de aannemer gestart met de aanleg met de aanleg van het parkeerterrein Vreding samen met de Verlengde Vreding. Het parkeerterrein Vreding zal voor 25 maart 2016 (opening Wildlands) gereed zijn.

Parkeercompensatie – Tijdelijk parkeerterrein Klokkenslag

De aanleg van de tijdelijke parkeervoorziening Klokkenslag is op 17 november 2015 gereed gekomen. Het groen moet nog worden aangebracht, maar dat zal pas in het voorjaar 2016 gebeuren.

Parkeergarage Westerstraat

Lekkage

In december 2014 is mede door de overvloedige regenval gebleken dat er sprake is van lekkages in de parkeergarage Westerstraat. Nader onderzoek vindt plaats naar de oorzaak, de oplossing en de aansprakelijkheid hiervan.

Bouwkundige gebreken na oplevering

In de parkeergarage zijn bouwkundige gebreken (scheuren in betonnokken) geconstateerd die aandacht vragen. In januari 2016 is geconstateerd dat deze problemen onder invloed van weersomstandigheden verergeren. VTH heeft geconstateerd dat dit niet leidt tot onveilige situaties, maar dat maatregelen wel noodzakelijk zijn. Hierover is gesproken met Strukton. Strukton gaat in maart 2016 de eerste reparatie en herstelwerkzaamheden uitvoeren in de parkeergarage.

Locatie Vreding

Ontbinding contract Rijksvastgoedbedrijf

In mei 2014 heeft het Rijksvastgoedbedrijf de gemeente verzocht tot overleg over de ontbinding van de samenwerkingsovereenkomst. Het college heeft uiteindelijk ingestemd met dit verzoek. Sinds medio 2014 hebben diverse gesprekken plaatsgevonden om de voorwaarden te bespreken waaronder beide partijen de samenwerkingsovereenkomst willen ontbinden. Op 8 december 2015 heeft het college besloten om akkoord te gaan met de ontbinding van de samenwerkingsovereenkomst tussen het Rijksvastgoedbedrijf en de gemeente voor wat betreft de ontwikkeling van de locatie Vreding en de vaststellingsovereenkomst tussen het Rijksvastgoedbedrijf en de gemeente aan te gaan. De gemeente ontvangt voor deze ontbinding van het Rijksvastgoedbedrijf een schadeloosstelling. Dit bedrag is inmiddels van het Rijksvastgoedbedrijf ontvangen.

Ontwikkelperspectief

Na ontbinding van de overeenkomst tussen de gemeente en het Rijksvastgoedbedrijf, is de gemeente weer vrij ten aanzien van de locatie Vreding en zal een nieuw ontwikkelingsperspectief geschetst moeten worden. Het college heeft de locatie Vreding aangewezen voor de tijdelijke parkeercompensatie in verband met de uitbreiding van de parkeergarage Willinkplein voor een periode tot uiterlijk 31 december 2018. De locatie Vreding kent momenteel een kantorenprogramma, maar het terrein zal betrokken worden bij de ontwikkeling van de centrumvisie Emmen. Op basis van deze centrumvisie zal moeten worden bepaald wat met de locatie Vreding gaat gebeuren.

Willinkplein- Zuid

Scenario's

Voor het Willinkplein-Zuid zijn drie scenario's voor de invulling van parkeergarage en bijbehorende opbouw ontwikkeld. De raad heeft op 26 maart 2015 besloten in te stemmen met scenario 3 als voorkeursscenario voor de ontwikkeling, inhoudende o.a. een uitbreiding van de parkeergarage Willinkplein met 232 parkeerplaatsen,

de realisatie van 210 parkeerplaatsen op maaiveldniveau en de realisatie van de horeca en een kantoorgebouw met publieksfunctie. Verder heeft de raad ingestemd met een onderzoek om te komen tot een integrale aanpak van zowel realisatie van de uitbreiding van de parkeergarage als de commerciële opbouw.

De ontwikkelaar en de gemeente zijn in overleg over de invulling van het te bouwen vastgoed. Er is een werkgroep parkeergarage ingesteld om een programma van eisen te maken voor de uitbreiding van de parkeergarage. Daarnaast wordt gewerkt aan de ontwikkeling van de buitenruimte. Deze hangt nauw samen met de entree van de parkeergarage.

De gemeente streeft er naar om in het tweede kwartaal 2016 de aangepaste grondexploitatie in de raad te behandelen, zodat daarna het samenwerkingscontract met de ontwikkelaar getekend kan worden.

Westwand Weiert

Ontwikkelingen Westwand Weiert

Door Synvest is voor de Westwand Weiert een plan ontwikkeld voor o.a. een wereldrestaurant. Synvest heeft een nieuwe aanvraag voor een omgevingsvergunning herontwikkeling tussen Mondriaanplein en Raadhuisplein ingediend.

Voor de overige panden van de Westwand Weiert worden gesprekken gevoerd met de eigenaren over de mogelijke ontwikkelingen.

Markt/ Entree Mensenpark

Het project Markt is binnen planning en budget afgewikkeld. Op basis van de huidige verwachtingen en inzichten zullen de daadwerkelijke kosten in totaal circa € 470.000 lager uitvallen dan begroot (krediet).

Warmtenet Waterleiding Maatschappij Drenthe (WMD)

Het warmtenet cluster A (Holdert, Theater, Gemeentehuis en Wildlands) is als business case in ontwikkeling bij WMD (E-Qua). Periodiek vindt overleg plaats tussen de WMD en de gemeente Emmen over de realisatie van het warmtenet door de WMD. In mei 2015 heeft de WMD een schriftelijk verzoek ingediend bij de gemeente waarin de WMD het college verzoekt om medewerking bij de uitwerking en concretisering van de WKO-plannen op de locatie Hoofdstraat. De WMD heeft een rapportage opgesteld als onderbouwing van de haalbaarheid en de realiseerbaarheid van de WKO op de locatie Hoofdstraat. In de afgelopen periode heeft de WMD gewerkt aan de onderbouwing van een (vergunning-)aanvraag bij de provincie Drenthe. De aanvraag is bedoeld om, vanuit oogpunt van grondwaterbeheer, toestemming te verkrijgen van het bevoegd gezag om een WKO op de locatie Hoofdstraat te realiseren. De aanvraag met onderbouwing zal naar verwachting begin 2016 worden ingediend bij de provincie Drenthe en kent een proceduretijd van circa zes maanden.

Wildlands en het Theater/WvO zijn inmiddels reeds aangesloten op het warmtenet in ontwikkeling.

Programmabureau

Rapportage accountantscontrole 2014-03

Op 3 november 2015 heeft het college kennis genomen van de 'Controleverklaring rapportage CvE 2014-03' en het daarbij behorende 'Accountantsverslag controle rapportage CvE 2014-03'. De raad is middels brief geïnformeerd en de stukken zijn in het kader van de monitoring op het programma IGO Atalanta toegestuurd aan de provincie Drenthe.

Rapportage CvE 2015-02

Op 27 oktober 2015 heeft het college de rapportage CvE 2015-02 vastgesteld en ter informatie aangeboden aan de Raad en de provincie Drenthe.

Reserve promotie Centrumvernieuwing Emmen

Op 27 oktober 2015 heeft het college besloten, conform het verzoek van 13 september 2015 van de Stichting Ondernemersfonds Emmen Centrum, de niet bestede middelen Promotie Centrumvernieuwing Emmen niet in 2015, maar in 2016 te mogen besteden voor extra communicatie- en openingsactiviteiten in het kader van de Centrumvernieuwing Emmen.

Financiering programma CvE

EFRO-subsidie

Voor de dekking vanuit de EFRO en cofinanciering EFRO (uit RSP+) is een beschikking ontvangen en een goedkeuring op het wijzigingsverzoek EFRO.

Op 13 januari 2015 heeft het college ingestemd met de voorwaarde van de provincie Drenthe dat de gemeente Emmen het financieel risico m.b.t. EFRO, als gevolg van een programmatekort veroorzaakt door de uitgaven gedaan in de periode van 1 april 2015 tot 1 juli 2015 voor het EFRO-project "Atalanta, De Economie van de Verbinding", voor haar rekening neemt. Van de provincie Drenthe en SNN hebben wij begin 2016 begrepen dat er geen programmatekort is veroorzaakt en dat dit financieel risico zich niet voordoet.

Op 19 februari 2015 is het uitstelverzoek van de gemeente Emmen tot verlenging van de projectperiode tot 1 juli 2015 goedgekeurd in de bestuurscommissie EZ van SNN.

Op 30 september 2015 is de eindafrekening EFRO formeel ingediend bij SNN en de provincie Drenthe. Op dit moment vindt de controle op de eindafrekening door SNN plaats.

Er blijft een reëel risico dat niet alle kosten van EFRO-projecten ook daadwerkelijk als subsidiabele kosten geaccepteerd zullen worden. Voor diverse posten heeft SNN o.b.v. uitgevoerde controles reeds aangegeven dat hier een korting op toegepast zal worden.

Aan het openbaar toegankelijke deel WvO zijn aanzienlijk minder subsidiabele kosten toe te rekenen dan waar in de investeringsraming en dekking Theater/WvO rekening mee is gehouden. Na vaststelling van het definitieve subsidiebedrag kunnen de daadwerkelijke financiële consequenties in kaart worden gebracht en zal bekeken worden hoe deze afgedekt kunnen worden.

B. Projectenoverzicht: realisatie afzonderlijke projecten

De strategische doelstelling van het programma is: *één mooi, uitnodigend en goed bereikbaar centrum in 2020*. De overtuiging is dat door uitvoering van de projecten samen deze strategische doelstelling wordt gerealiseerd.

Hieronder wordt in één totaaloverzicht van alle individuele projecten het actuele oordeel aangegeven t.a.v.:

- projectplanning
- projectbudget
- (stedelijke) kwaliteit project
- eindoordeel per project
- projectrisico's

Voor achterliggende informatie over de projecten wordt verwezen naar het bijlagenboek.

	Project	Planning	Budget	Stedelijke kwaliteit	Eindoordeel	Risico's
	Hondsrugwegtunnel					
	Bijkomende infrawerken					
	Boulevard Noord					
	Boulevard Zuid					
	Ontsluiting P Zuid					
	Kruising Hondsrugweg- Ermerweg					
	Aanpassing Vreding					
	Landschappelijke inpassing DPE Next*	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
	Parkeergarage Willinkplein			nvt		
	Parkeergarage Willinkplein-Zuid			nvt		
	Centrumplein					
	Bereikbaar Emmen Centrum					
	Boermarkeweg 1 ^e fase			nvt		
	Boermarkeweg 2 ^e fase	nvt		nvt	nvt	nvt
	Reconstructie aansluiting N34/Rondweg		nvt	nvt		nvt
	Reconstructie aansluiting N862/Rondweg	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
	Nader te bepalen multimodale maatregelen N862	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
	Voorzieningen en maatregelen Verkeers- en parkeermanagement			nvt		
	Theater / Wereld van Ontmoeting					
	Locatie Hoofdstraat					
	Locatie Muzeval	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
	DPE Overbrugging			nvt		
	DPE Next					
	Ondergrondse infrastructuur		nvt	nvt		
	Parkeergarage Westerstraat			nvt		
	Centrum Noord			nvt		
	Locatie Vreding			PM		
	Willinkplein-Zuid			PM		
	Westwand Weiert	nvt	nvt	PM	nvt	
	Plan Zuid-Esch (Holdert)			nvt		
	Markt / Entree Mensenpark					
	Uitbreiding parkeer capaciteit Wildlands					
	Optimalisatie / uitbreiding P- Noord			nvt		

	Tijdelijke parkeervoorziening Schapenveenweg			PM		
	Transferium Meerdijk			nvt		
	Tijdelijke parkeercompensatie					
	Tijdelijke parkeercompensatie Klokkenslag			nvt		
	Tijdelijke parkeercompensatie Vreding			nvt		

- : Project is onderdeel van het project Atalanta
PM : Project is nog niet in ontwikkeling, dan wel nog niet voldoende concreet, waardoor een oordeel nog niet van toepassing is
***** : Landschappelijke inpassing is onderdeel van DPE Next

Toelichting oordeelsvorming

Eindoordeel per project: binnen de projecten wordt primair gestuurd op planning, budget en kwaliteit. De zwakste schakel van tijd-geld-kwaliteit bepaalt het eindoordeel op dit moment van het project.

De zwaarte van het risicoprofiel geeft aan in welke mate risico's het verdere verloop van het project kunnen beïnvloeden. In hoeverre mogelijke verstoring kan optreden wordt afzonderlijk weergegeven door middel van de aanduiding van de hoogte van het risico van het betreffende project.

Waar geen kleur is ingevuld: het project moet nog worden gestart, ofwel het aspect is op dit moment nog niet van toepassing.

Planning

- conform projectplanning
- overschrijding projectplanning zonder gevolgen voor programmakaders planning
- overschrijding projectplanning met gevolgen voor programmakaders planning.

Budget

- geen (verwachte) overschrijdingen op krediet
- verwachte overschrijding
- daadwerkelijke overschrijding

Stedelijke kwaliteit:

- afgegeven oordeel inzake project supervisor stedelijke kwaliteit voldoende.
- aanpassingen nodig.
- afgegeven oordeel supervisor stedelijke kwaliteit niet voldoende.

Risico's (zie risicomangement voor uitleg risicoscore)

- maximaal 1 projectrisico in oranje of rood
- 2 of 3 projectrisico's in oranje of rood
- meer dan 3 projectrisico's in oranje of rood

Toelichting op eindoordeel oranje en rood:

Locatie Hoofdstraat

Het eindoordeel over de Locatie Hoofdstraat is oranje omdat de dekking van de € 65,5 miljoen schadeloosstelling à fonds perdu nog niet gerealiseerd is en omdat het oordeel van de supervisor stedelijke kwaliteit oranje is. Aandachtspunt van de supervisor is dat er haast geboden blijft om ook voor het tijdelijk gebruik van de locatie Hoofdstraat concrete stappen te nemen en het gebied zo snel mogelijk deel uit te laten maken van de binnenstad.

Toelichting op risico's in oranje of rood

Locatie Hoofdstraat

De risico's van Locatie Hoofdstraat staan op rood omdat de volgende vijf netto risico's boven de risicotolerantiegrens vallen:

- RSP+ bijdragen ter dekking van de schadeloosstelling à fonds perdu € 7,8 mln. (locatie Hoofdstraat) van provincie Drenthe kunnen niet, of niet volledig, worden verkregen.
- RSP+ Bijdrage (€ 3,6 miljoen cofinanciering REP-regionaal) kan niet, of niet volledig worden verkregen, dan wel niet volledig worden ingezet ter dekking van de ontwikkeling van de locatie Hoofdstraat (inclusief de aan DPE te betalen schadeloosstelling à fonds perdu van € 65,5 mln.)
- REP-regionaal bijdrage van Rijk ad € 10 miljoen kan niet, of niet volledig worden verkregen, dan wel niet (volledig) worden ingezet ter dekking van de ontwikkeling van de locatie Hoofdstraat (inclusief de aan

DPE te betalen schadeloosstelling van € 65,5 mln.) Deze € 10 miljoen is als dekking verantwoord op de locatie Hoofdstraat, maar er bestaat nog wel een risico omdat hierover nog verantwoording afgelegd moet worden.

- Onvoldoende belangstelling van investeerders en projectontwikkelaars voor locatie Hoofdstraat leidt tot een verlies aan kwaliteit.
- Onjuistheid en onvolledigheid van ramingen en calculaties.

Locatie Vreding

De risico's van Locatie Vreding staan op oranje omdat de volgende twee netto risico's boven de risicotolerantiegrens vallen:

- Als gevolg van alternatieve aanwending van de locatie Vreding moet een deel van de boekwaarde mogelijk worden afgeboekt.
- Nadelige beïnvloeding van de grondexploitatie als gevolg van onvoldoende belangstelling van investeerders en projectontwikkelaars.

C. Programma Centrumvernieuwing Emmen

C 1. Overzicht programma Centrumvernieuwing Emmen

In deze paragraaf wordt de stand van zaken ten aanzien van de programmamakers, zoals genoemd in het programmaplan Centrumvernieuwing Emmen 2012 – 2020, weergegeven.

Hieronder treft u een overzicht aan van het oordeel per einde trimester. De toelichting/onderbouwing van de beoordeling is opgenomen in de hoofdstukken C2 t/m C9.

Eindoordeel programmamakers budget	
Uitvoering alle projecten binnen vastgestelde kredieten.	
Investeringen Atalanta binnen totaal kader investeringen op basis van vastgesteld FMP	
Voortgang realisatie dekking CvE	
Programmamakers planning	
Alle projecten uiterlijk 1-1-2020 gereed	
Per 25 maart 2016 is bij de opening van Wildlands Adventure Zoo Emmen, inclusief een belangrijk deel van de Wereld van Ontmoeting, de relevante openbare infrastructuurvoorziening opgeleverd	
Per 1 oktober 2016 wordt het nieuwe Theater in gebruik genomen	
Subsidiabele projecten binnen subsidietermijn gereed (bijv. EFRO 01-07-2015)	
Programmamakers stedelijke kwaliteit	
Uitvoering programma conform beoogde stedelijke kwaliteit	
Uitvoering projecten voldoen aan subsidievoorwaarden m.b.t. stedelijke kwaliteit	
Programmamakers duurzaamheid	
Uitvoering programma conform het beoogde niveau duurzaamheid	
Uitvoering projecten voldoen aan subsidievoorwaarden m.b.t. duurzaamheid	
Programmamakers werkgelegenheid tijdens bouwfase	
Realisatie sociaal ondernemen minimaal 5% social return on investment	
Werkgelegenheid regio	
Programmamaker bereikbaarheid tijdens bouwfase	
Inspanningen gemeente om centrum bereikbaar te houden afdoende	
Programmamakers kennis en innovatie	
In 2015 draaien onder Community of Practice (COP) tenminste drie kennisclusters	
Na 2015 heeft COP een zelfstandig en breder bereik	
Programmamaker betrokkenheid stakeholders	
Stakeholders worden op passende wijze betrokken	

- geen (verwachte) afwijking van programmamaker
- extra actie nodig om programmamaker te realiseren
- programmamaker wordt niet gehaald

Toelichting op eindoordeel oranje en rood:

Voortgang realisatie dekking CvE:

De voortgang van de realisatie dekking CvE is oranje omdat het risico van de dekking van het project, 'Ontwikkeling locatie Hoofdstraat' en van de grondexploitaties 'Ontwikkeling Willinkplein-Zuid', 'Ontwikkeling Locatie Vreding' en 'Ontwikkeling locatie Muzeval' zich (deels) in de categorie 'redelijk' bevindt.

Uitvoering programma conform het beoogde niveau duurzaamheid:

Het oordeel uitvoering programma conform het beoogde niveau duurzaamheid is niet voldoende omdat het eindoordeel van het deskundigenpanel duurzaamheid ten aanzien van het Theater/WVO rood is. Dit oordeel van het deskundigenpanel duurzaamheid verdient echter enige toelichting en nuancering. Nadere toelichting is opgenomen in hoofdstuk C.5 van deze rapportage.

C 2. Financiën programma (budget)

Voor alle projecten wordt een eigen projectbudget voor voorbereiding en uitvoering en/of grondexploitatie vastgesteld als financieel kader. De projectbudgetten voor de Atalantaprojecten moeten op basis van het raadsbesluit van 18 december 2008 voldoen aan het Financieel Meerjaren Perspectief Atalanta. Voor de dekking van de gemeentelijke investeringen Atalanta en overige CvE-projecten is een risicoprofiel dekking opgesteld. Dit risicoprofiel bestaat uit 5 risicocategorieën uiteenlopend van 'geen risico' tot 'nog ongedekt'.

De gegevens die de monitoring ondersteunen op deze programmakaders inzake budget treft u aan in het bijlagenboek.

Eindoordeel programmakaders budget	
Uitvoering alle projecten binnen vastgestelde kredieten ¹	
Investeringen Atalanta binnen totaalkader investeringen op basis van vastgesteld FMP ¹	
Voortgang realisatie dekking CvE ²	

1

- geen (verwachte) overschrijdingen op krediet
- verwachte overschrijding
- daadwerkelijke overschrijding

Voor dit oordeel geldt: de zwakste schakel bepaalt.

2

- de dekking van alle projecten bevindt zich volledig in de risicocategorieën geen of beperkt risico
- er bevinden zich nog te dekken gelden in de risicocategorie redelijk of hoog
- er zijn nog ongedekte onderdelen

Voor dit oordeel geldt: de zwakste schakel bepaalt.

Toelichting afwijkingen en maatregelen budget
<p>Voortgang realisatie dekking CvE: oranje</p> <p>De voortgang van de realisatie dekking CvE is oranje omdat het risico van de dekking van het project, 'Ontwikkeling locatie Hoofdstraat' en van de grondexploitaties 'Ontwikkeling Willinkplein-Zuid', 'Ontwikkeling Locatie Vreding' en 'Ontwikkeling locatie Muzeval' zich (deels) in de categorie 'redelijk' bevindt.</p> <p><i>Grondexploitaties</i></p> <p>De dekking vanuit de grondexploitaties is opgenomen in de categorie redelijk risico omdat de opbrengsten van de grondexploitaties onzeker zijn.</p> <p><i>Locatie Hoofdstraat</i></p> <p>Met betrekking tot de (dekking van de) locatie Hoofdstraat is sprake van een financieel risico. De subsidies van circa € 7,8 miljoen RSP+ en € 3,6 miljoen cofinanciering REP regionaal uit RSP+ ten behoeve van de dekking van de schadeloosstelling à fonds perdu van € 65,5 miljoen dienen nog formeel van de provincie Drenthe verkregen te worden.</p> <p>Op 20 januari 2015 heeft het college besloten om de "Overeenkomst overdracht middelen regionaal REP in het kader van de IGO Atalanta" met de provincie Drenthe aan te gaan en de provincie Drenthe te vrijwaren voor eventuele aanspraken vanuit het Rijk ten aanzien van het REP-regionaal voor zover betrekking hebbend op de aan de gemeente Emmen "doorgedecentraliseerde" REP-regionaal middelen van € 10 miljoen. Deze "doordecentralisatie" van REP-regionaal middelen geeft overigens nog geen zekerheid over de daadwerkelijke verkrijging van deze middelen. Er zal rechtstreeks verantwoording t.a.v. de inzet van REP-regionaalmiddelen afgelegd moeten worden aan het Rijk. In overleg met de accountant zijn deze middelen als dekking verantwoord in de jaarrekening 2015, maar er bestaat nog wel een risico omdat hierover nog verantwoording afgelegd moet worden.</p>

C 3. Planning programma

Er is een masterplanning Centrumvernieuwing Emmen waarin alle projecten en de kritieke afhankelijkheden op programmaniveau zijn opgenomen. Een samenvatting van de eerstkomende vijf jaar uit deze Masterplanning is opgenomen in het bijlagenboek.

Programmakaders planning	
Alle projecten uiterlijk 1-1-2020 gereed	
Per 25 maart 2016 is bij de opening van Wildlands Adventure Zoo Emmen, inclusief een belangrijk deel van de Wereld van Ontmoeting, de relevante openbare infrastructuurvoorziening opgeleverd.	
Per 1 oktober 2016 wordt het nieuwe Theater in gebruik genomen.	
Subsidiabele projecten binnen subsidietermijn gereed (bijv. EFRO 01-07-2015)	

- conform masterplanning
- overschrijding masterplanning zonder gevolgen voor programmakaders planning
- overschrijding masterplanning met gevolgen voor programmakaders planning

Toelichting afwijkingen en maatregelen planning
De subsidiabele EFRO-projecten zijn nagenoeg volledig binnen de subsidietermijn van 1 juli 2015 gereed gekomen. Ook voor de overige programmakaders worden geen afwijkingen van de masterplanning verwacht.

C 4. (Stedelijke) kwaliteit

De beoogde hoge stedelijk/ruimtelijke kwaliteit wordt geborgd door het vastgestelde supervisie- en adviesproces voor Centrumvernieuwing Emmen, uit te voeren door de aangestelde supervisor stedelijke kwaliteit. Vastgestelde kaders zoals de Omgevingsvisie Hondsrugweg en de visie Spoorzoeken zijn daarbij een leidraad. Een en ander is uitgewerkt in het vastgestelde Auditplan Stedelijke Kwaliteit.

Programmakaders stedelijke kwaliteit	
Uitvoering programma conform beoogde stedelijke kwaliteit.	
Uitvoering projecten voldoen aan subsidievoorwaarden m.b.t. stedelijke kwaliteit	

- afgegeven oordeel supervisor voldoende.
- aanpassingen nodig.
- afgegeven oordeel supervisor niet voldoende.

Advies supervisor stedelijke kwaliteit
<p>Per 1 januari 2014 is Joop Slangen (SLANGEN architecten, Haarlem) benoemd tot supervisor ruimtelijke kwaliteit Centrumvernieuwing Emmen. Hij vervult deze rol in samenwerking met Tess Broekmans (Urhahn Urban Design, UUD, Amsterdam).</p> <p>Dit is de 3e^e rapportage van 2015</p> <p>“De verplaatsing van het Dieren Park Emmen naar het nieuwe Wildlands zal ingrijpende gevolgen hebben voor het functioneren van de binnenstad. Het is belangrijk ook de overige projecten die in de komende jaren in het centrum van de stad gerealiseerd zullen worden te ontwikkelen en te beoordelen vanuit een strategie voor de langere termijn. In juni 2014 is daartoe door de supervisor / UUD een visie op de toekomstige ontwikkeling van de binnenstad gepresenteerd, en die visie is 27 januari 2015 met het College van B&W besproken.</p> <p>De gemeente investeert in deze jaren veel in hoogwaardige infrastructuur en openbare ruimte, en het is belangrijk projecten goed op elkaar af te stemmen. Een handboek voor de inrichting van de openbare ruimte zou daarin een belangrijk verbindend middel kunnen zijn.</p> <p>Daarnaast is cruciaal dat ruimtelijke kwaliteit niet alleen bepaald wordt door (de inrichting van) de openbare ruimte, maar misschien nog meer door de programmering en kwaliteit van de omringende bebouwing. Het Raadhuisplein moet zo gezien worden in een reeks van 3 grote binnenstedelijke ruimtes: Hoofdstraatlocatie (voormalige dierentuin), Markt en Raadhuisplein. Elke locatie moet daarin zijn eigen kwaliteiten hebben en zij moeten elkaar aanvullen.</p> <p>Het Raadhuisplein (de openbare ruimte) is inmiddels in gebruik genomen. De wanden (Weierts wand en Willinkplein-zuid), en (in mindere mate) de Vreding verdienen nu prioriteit. Er is weinig voortgang bij de ontwikkeling van de Weierts wand. Voor Willinkplein-zuid zijn stedenbouwkundige uitgangspunten vastgesteld. De locatie Vreding blijft vooralsnog tijdelijk in gebruik als parkeerterrein en voor de locatie van het Wapen van Emmen (geen onderdeel van de CVE maar wel de entree van de binnenstad) staat de ontwikkeling van stedenbouwkundige uitgangspunten nog aan het begin.</p> <p>Stedenbouwkundige uitgangspunten voor de herontwikkeling van de Hoofdstraatlocatie zijn inmiddels vastgesteld in het College van B&W en in de komende maanden zullen die verder uitgewerkt worden.</p> <p>Wildlands is een belangrijk en omvangrijk project voor de stad, met een omtrek van meerdere kilometers en met grote gebouwen die van veraf zichtbaar zullen zijn. Wildlands verwacht ca 1,3 miljoen bezoekers per jaar.</p> <p>De gemeente heeft gezorgd voor de realisatie van de benodigde parkeerfaciliteiten en parkeervoorzieningen voor de bezoekers van Wildlands (inclusief transferium voor piekdagen) en de gemeente heeft tevens aantrekkelijke looproutes (Boulevards) aangelegd vanaf de diverse parkeerterreinen</p>

(P-Noord, P-Zuid en P-Schapenveenweg) naar het Raadhuisplein / de ingang van Wildlands. De logistiek voor bezoekers is door Wildlands echter nog niet volledig uitgewerkt. Ondanks het feit dat vaak gesproken is over de manier waarop bezoekers van Wildlands vanuit de diverse parkeerterreinen en met de soms grote loopafstanden bij de entree van Wildlands terecht kunnen komen, is dit nog niet opgelost. Dat geldt ook voor bussen en taxi's. Duidelijke afspraken over die logistiek zijn belangrijk, omdat het van invloed kan zijn op het gebruik van de openbare ruimte en daarmee op de ruimtelijke kwaliteit.

In het bijlagenboek is een beoordeling van de stand van zaken van de verschillende projecten opgenomen. Daarbij is gekozen voor de volgende opzet per project:

1. Stand van Zaken
2. Toetsingskader
3. Beoordeling
4. Waardering
5. Advies “

C 5. Duurzaamheid

We streven een realisatie van het hele programma na die op een duurzame manier gebeurt. Dit is als een vertrekpunt/kader bij elke keuze in feite één van de pijlers van de gebiedsontwikkeling. Om daarop te toetsen en zonodig bij te sturen is een deskundigenpanel duurzaamheid ingesteld. Dit beoordeelt de duurzaamheid tijdens de realisatie aan de hand van het vastgestelde auditplan duurzaamheid en de desbetreffende subsidievoorwaarden.

Programmakoördinatie duurzaamheid	
Uitvoering programma conform het beoogde niveau duurzaamheid	
Uitvoering projecten voldoen aan subsidievoorwaarden m.b.t. duurzaamheid	

- afgegeven oordelen over projecten door deskundigenpanel duurzaamheid voldoende
- aanpassingen nodig
- afgegeven oordelen over projecten door deskundigenpanel duurzaamheid niet voldoende

Toelichting duurzaamheid
<p>Het oordeel uitvoering programma conform het beoogde niveau duurzaamheid is niet voldoende omdat het oordeel van het deskundigenpanel duurzaamheid ten aanzien van het Theater/WvO rood is. Nadere toelichting ten aanzien van dit oordeel staat verderop in dit hoofdstuk.</p> <p>Toelichting duurzaamheid per project</p> <p><u>Warmtenet</u> Het warmtenet cluster A (Holdert, Theater, Gemeentehuis en Wildlands) is als business case in ontwikkeling bij WMD (E-Qua). Periodiek vindt overleg plaats tussen de WMD en de gemeente Emmen over de realisatie van het warmtenet door de WMD. Daarnaast vindt voortgangsoverleg plaats waarbij de directeur van de WMD en de directeur van het programma Centrumvernieuwing Emmen aanwezig zijn. Afgesproken is dat WMD (E-Qua) binnenkort een verzoek bij de gemeente indient met betrekking tot de mogelijkheden om te komen tot 2 doublets (2x2 putten) en het onderzoek van de mogelijkheden voor de realisatie van een warmtebuffer op de locatie Hoofdstraat. In mei 2015 heeft de WMD een schriftelijk verzoek ingediend waarin de WMD het college verzoekt om medewerking bij de uitwerking en concretisering van de WKO-plannen op de locatie Hoofdstraat. In de afgelopen periode heeft de WMD gewerkt aan de onderbouwing van een (vergunning-)aanvraag bij het bevoegd gezag, i.c. de provincie Drenthe. De aanvraag is bedoeld om, vanuit het oogpunt van grondwaterbeheer, toestemming te verkrijgen van het bevoegd gezag om een WKO op de locatie Hoofdstraat te realiseren. De aanvraag met onderbouwing zal naar verwachting begin 2016 worden ingediend bij de provincie Drenthe en kent een proceduretijd van circa 6 maanden.</p> <p>Wildlands en Theater/WvO zijn inmiddels reeds aangesloten op het warmtenet in ontwikkeling.</p> <p><u>Hondsrugwegtunnel</u> De Hondsrugwegtunnel is op 15 december 2014 opgeleverd en in gebruik genomen en op 19 december feestelijk geopend. Alle hieronder genoemde activiteiten m.b.t. duurzaamheid zijn uitgevoerd en afgerond.</p> <p><i>Verwarming hellingbanen</i> De benodigde voorzieningen voor het verwarmen en eventueel koelen van de hellingbanen van de tunnel Hondsrugweg zijn aangelegd en aangesloten op de saneringsunit. Dit heeft een gunstige invloed op de levensduur van het asfalt en op het terugdringen van gebruik van strooizout.</p> <p>De bedoeling is om de hellingbaanverwarming van de Hondsrugtunnel in de toekomst aan te sluiten op het warmtenet in Emmen centrum. Het warmtenet is echter nog in ontwikkeling. Zodra dit warmtenet door E-Qua (dochteronderneming van WMD) gerealiseerd is en operationeel is kan aansluiting van de hellingbaanverwarming van de Hondsrugtunnel daarop worden gerealiseerd.</p> <p><i>Verlichting</i> De verlichting in de tunnel is aangelegd met sensorgestuurde ledverlichting. De sensoren meten de lichtintensiteit buiten. De intensiteit van het licht in de tunnel sluit hier op aan. Bestuurders merken hierdoor nagenoeg geen verschil in lichtintensiteit bij het in- en uitrijden van de tunnel.</p>

Hergebruik materiaal

Een groot deel van het leem dat uit de tunnelbak is gegraven is gebruikt voor het maken van geperste leemstenen ten behoeve van de gebouwen in Wildlands Adventure Zoo Emmen.

CSM-wand

De wanden van de tunnel zijn uitgevoerd volgens het CSM (Cutter Soil Mix) systeem. Dit houdt in dat de wanden worden gemaakt met zand dat ter plaatse aanwezig is en direct wordt verwerkt in de te realiseren tunnelwanden. Er hoeft daardoor minder bouw materiaal (zand en grind) van elders voor de wand te worden gebruikt. Hierdoor zijn minder vervoersbewegingen nodig wat een positief effect heeft op de CO₂ uitstoot.

Theater/WvO

1. Het proces

Nadat het besluit was genomen om Atalanta, later CvE, te realiseren, is bij het onderhavige project begonnen met het vaststellen van het globale Programma van Eisen ten behoeve van de architectenselectie. Alle aanbestedingen zijn "Europees Niet-Openbaar". Dat wil zeggen dat er een selectiefase is waarvoor "iedereen" zich kan aanmelden. Indien een kandidaat voldoet aan de criteria, maakt hij kans te worden uitgenodigd voor de gunningfase. Het aantal uitnodigingen is gemaximaliseerd op vijf, dus alleen de vijf kwalitatief beste kandidaten gaan door. In de selectie- en gunningleidraad staan heldere criteria waar de kandidaat aan moet voldoen, c.q. waarop hij in de eerste fase aantoont tot de vijf kwalitatief beste kandidaten te horen en in de tweede fase dat hij de beste aanbieder (Economisch Meest Voordelige Inschrijving) heeft gedaan.

Bij de selectie van de architect was de mate waarin hij duurzaamheid in praktijk bracht een belangrijk criterium. In de selectieleidraad voor de architectenselectie, waarin vier referentieprojecten worden gevraagd, moest de kandidaat met de referentie duurzaamheid voldoen aan het volgende:

Referentie 2 dient te voldoen aan alle volgende aard - kenmerken:

- *het inhoudelijk vormgeven van een bouwkundig ontwerpproces;*
- *nieuwbouw van een "klimaatneutraal" gebouw. Onder klimaatneutraal gebouw wordt in dit geval verstaan: ervaring met het ontwerpen en bouwen van een nieuwbouw utilitair werk waarbij een EPC wordt gehaald die minimaal 10% onder de op het moment van aanvragen bouwvergunning geldende norm (niet vóór 01-01-2005) volgens het bouwbesluit ligt;*
- *het coördineren van de ontwerpactiviteiten van de overige technische adviesdisciplines (bouw fysisch, installatietechnisch, constructief) ten behoeve van het ontwerp, de uitwerking en – eventueel - realisatie van het bouwplan;*
- *realisatie van de dienstverlening tot volle tevredenheid van de opdrachtgever.*

Vervolgens moest de kandidaat aangeven hoeveel beter dan de geldende EPC-norm hij eerder had ontworpen. Hiermee kon hij maximaal 200 punten scoren om tot een ranking, de beste vijf, te komen volgens de volgende formule:

$$\frac{Q_{pres;toelaatbaar} - Q_{pres;totaal}}{\text{-----}} \times 200$$

Q_{pres;toelaatbaar}

Q_{pres; totaal} is de EPC-waarde van de ingediende referentie (bepaald volgens NEN 2916).

Q_{pres; toelaatbaar} is de ten tijde van aanvraag bouwvergunning geldende eis .

Dit criterium vertegenwoordigde 200 van de totaal 700 te behalen punten.

Mede op basis van genoemde referentie zijn vijf kandidaten geselecteerd. Deze zijn uitgenodigd voor de gunningfase. In de gunningleidraad staat als tweede van de vijf criteria het volgende.

Duurzaamheid en innovativiteit

Visie op de integratie van duurzaamheidsaspecten (energie, materiaalgebruik, beperking milieubelasting) en

innovativiteit in het ontwerp. De gemeente wil een voorbeeldfunctie vervullen op het gebied van duurzaamheid en sluit daarbij aan op de duurzaamheidsambities zoals vastgesteld in de samenvatting van Business Case 7.0.

De visie wordt beoordeeld aan de wijze waarop de inschrijver aantoont dat hij/zij invulling geeft aan de visie en ambitie van de opdrachtgever. Inschrijver toont dit aan aan de hand van de volgende aspecten:

- energie: duurzaam energiegebruik van het ontwerp;*
- materialen: toepassing van duurzame materialen in het ontwerp;*
- beperking milieubelasting;*
- hoe wordt geborgd dat het gebouw voldoet aan energielabel A (energieprestatiecertificaat) en GPR cijfer 8;*
- innovativiteit: de mate waarin innovatieve oplossingen bijdragen aan het behalen van een duurzaam project;*
- innovativiteit als specifieke aantrekkelijke factor van het gebouw;*
- het evenwicht tussen duurzaamheid en innovativiteit.*

Dit criterium vertegenwoordigde een weegfactor 15 van de maximaal 105 te behalen punten. Alleen de inschrijfsom (30 punten) en het criterium “architectuur en inpassing in de integrale ontwikkeling” (25 punten) wogen zwaarder.

De kwalitatief beste aanbidding werd gedaan door de combinatie Henning – Larsen (Denemarken) met Van den Berg Architecten. De combinatie scoorde in de selectiefase hoog met 127,78 (van de maximaal 200) punten en in de gunningfase scoorden zij het beste op dit criterium met 11,7 (van de maximaal 15 punten).

Met de opdrachtverstrekking voor het opstellen van een schetsonwerp aan Henning- Larsen/van den Berg was er reden voor vertrouwen in de juiste invulling van het aspect duurzaamheid in het ontwerp. Terwijl de architect aan het schetsontwerp werkte, werden de overige adviseurs, constructeur, W & E-adviseur, adviseur brandveiligheid, bouwfysica en akoestiek, adviseur theatertechniek, interieuradviseur op dezelfde wijze met vergelijkbare criteria geselecteerd. Hiermee ontstond een ontwerpteam waar duurzaamheid breed was geborgd. Ook de toenmalige supervisor stedelijke kwaliteit, Ashok Bhalotra, speelde daarbij een belangrijke rol.

Het ontwerpteam is gestart met een sessie met de titel “hoe ziet het groenste theater van Europa eruit?”. Ter voorbereiding hadden alle deelnemers een korte presentatie voorbereid van hun persoonlijke visie op een “groen theater”. Hierin kwamen beelden van het huwelijk tussen cultuur en natuur naar voren, maar ook thema’s als energiezuinige oplossingen, zichtbaar hergebruik van bijvoorbeeld (hemel-)water en meervoudig ruimtegebruik. Met de hierbij ontwikkelde gemeenschappelijke ambitie is het ontwerpteam, met vertegenwoordiging van DPE, het proces van opstellen van schetsontwerp, voorlopig ontwerp, definitief ontwerp gestart.

Na de fase schetsontwerp is de rol van Henning – Larsen kleiner geworden en heeft met name Van den Berg Architecten de voortrekkersrol van het ontwerpteam ingevuld.

De verschillende fasen van het ontwerp zijn gepresenteerd aan de supervisor stedelijke kwaliteit CvE en het college van b&w en soms nog breder, bijvoorbeeld aan de gemeenteraad. De afronding van een fase bestond uit het vaststellen van het ontwerp inclusief kostenraming en planning door het college.

In dit traject zijn veel ideeën op het gebied van duurzaamheid geopperd, sommige doorgevoerd en sommige gesneuveld. Vaak bleken mooie ideeën niet haalbaar door de uitgangspunten van het project en/of om financiële redenen. Zo hebben de langsgevels verschillende verschijningsvormen gehad, heeft de techniek verschillende systemen gekend, is er sprake geweest van zonwering aan de buitenzijde en in de gevel et cetera. Drie duurzaamheidsaspecten die in de ontwerpfase altijd veel aandacht hebben gehad zijn een laag energiegebruik, de gebruikskwaliteit en de toekomstbestendigheid. In de ontwerpfase is continu naar maximale flexibiliteit en aanpasbaarheid gestreefd.

Het eindproduct van het ontwerpteam was de Vraagspecificatie van 17 februari 2014 ten behoeve van de aanbesteding van de realisatie van het gebouw.

In 2013 is gestart met de selectiefase van de Europese niet-openbare aanbesteding voor de uitvoering van het werk. Kort voor de start van de aanbestedingsfase was besloten om het project niet aan te besteden op

basis van bestek en tekeningen (traditioneel), maar Engineering and Build en 20 jaar groot- en vervangingsonderhoud op basis van de UAV-GC, waarbij gebruik werd gemaakt van de Best Value Systematiek. Hiermee komt de verantwoordelijkheid voor wat er uiteindelijk wordt gerealiseerd voor een groot deel bij de opdrachtnemer te liggen. Enige kenmerken van de BVP-methodiek is dat de expert wordt geacht in de markt te zijn en niet aan opdrachtgeverzijde. De opdrachtnemer stelt een oplossing/uitvoeringsmethode voor aan de opdrachtgever en overtuigt de opdrachtgever van de juistheid van die oplossing in plaats van de traditionele verhouding waarbij de opdrachtgever voorschrijft wat en hoe er gebouwd moet worden.

Ook bij de selectie van de aannemer is het aspect duurzaamheid in de leidraden geborgd. In de selectiefase wordt een aantal kerncompetenties van de gegadigde gevraagd, waaronder:

kerncompetentie "duurzaamheid" dient te voldoen aan alle volgende aard/ kenmerken:

- *(ver)nieuwbouw van een duurzaam utilitair gebouw, met omvang 5.000 m2 bvo (gemeten conform NEN 2580);*
- *realisatie van de dienstverlening tot volle tevredenheid van de opdrachtgever.*

De kerncompetenties dienden te worden aangetoond met behulp van referentieprojecten met opdrachtgeversverklaring. Dura Vermeer scoorde hierop wederom als hoogste met als toelichting van de beoordelingscommissie:

Dura Vermeer

Beperking van de levenscyclus-kosten: Uitstekend (4); uitstekende referentie, alle aspecten komen concreet aan bod, afstotingskosten uitgebreider benoemd kunnen worden.

Ontlasting van het milieu gedurende de ontwikkeling, realisatie, exploitatie en afstoting/sloop van het project: Uitstekend (4); uitstekend verhaal met veel voorbeelden wat er gedaan is aan beperking van de milieubelasting binnen de referentie.

In de gunningfase is een document "Aandachtspunten bij uitwerking vraagspecificatie" gevoegd, waarin de mening van het duurzaamheidspanel is verwoord en de suggesties van het duurzaamheidspanel zijn opgenomen. Deze zijn in de realisatiefase meegenomen, de resultaten hiervan staan in hoofdstuk 5 en 6.

Dura Vermeer is gecertificeerd CO₂ bewust niveau 5. Over 2014 heeft Dura Vermeer een jaarverslag gemaakt over de resultaten op het gebied van duurzaamheid en MVO

Door alle adviseurs en uitvoerenden te selecteren onder andere op basis van hun kennis en ervaring op het gebied van duurzaamheid is de kans dat duurzaamheid in de hele keten wordt gebracht maximaal.

Tijdens de realisatiefase wordt bijna vanzelfsprekend ook op de bouwplaats rekening gehouden met duurzaamheidsaspecten zoals schoonhouden, maatregelen tegen water- en bodemverontreiniging, gescheiden afval, minimale hinder voor omwonenden et cetera.

2. Resultaten: GPR

De opdrachtnemer dient onder andere te voldoen aan de eis dat de GPR op alle thema's minimaal 8 is. Per GPR-thema volgt hieronder een korte toelichting op de gerealiseerde GPR score.

2.1 Energie, score 8.0

De CO₂ emissie wordt zoveel mogelijk gereduceerd. Ten opzichte van de referentiewaarde wordt door energiegebruik 51% gereduceerd en door materiaalgebruik 27%. Dit levert een totale reductie ten opzichte van de referentiewaarde van 47%.

Zowel in de bouwfase zijn maatregelen doorgevoerd, zoals bij de koeling, alsook in de exploitatiefase, met name in het kader van onderhoud van de installaties.

2.2 Milieu, score 8.0

Er zijn verschillende waterbesparende maatregelen doorgevoerd, waarbij vooral de opvang en hergebruik van het hemelwater opvalt. Dit wordt hergebruikt voor het groene dak en kopgevels, op zichzelf al een maatregel, en voor Wildlands. Verder valt het brede gebruik van prefab delen, de uitgebreide (gescheiden) opslagvoorzieningen en de materiaalkeuze te noemen.

2.3 Gezondheid, score 8.0

Gezien de functie(s) in het gebouw kan het geluidsniveau binnen hoog zijn. Er zijn uitgebreide voorzieningen toegepast om geluidsoverlast te beperken. Zo is het zelfs mogelijk om in de Grote Zaal en de Vlakke Vloer Zaal gelijktijdig uitvoeringen te programmeren zonder akoestisch effect op elkaar. De zaalakoestiek is door specialisten ontworpen en omschreven. Aan de leverancier worden ook hoge eisen gesteld. Deze is kwalitatief hoogstaand voor alle verschillende programmeringen, zoals spraak, klassieke muziek, popmuziek, kleine en grote gezelschappen, etc. De ventilatievoorzieningen zijn ruim uitgelegd en kennen veel aanvullende voorzieningen zoals ruimteregeling, CO₂-regeling en goede reinigbaarheid. Het thermisch comfort is zowel in de zomer als in de winter goed geregeld. Zoals bekend is de koeling in een theater een kritieke factor, maar ook een grote energieverbruiker. De ruimtetemperatuur is per ruimte individueel te regelen. Er is sprake van zeer veel daglichttoetreding ("transparant gebouw"), zelfs op de podia van Grote Zaal en Vlakke Vloer Zaal. Dit zal door de thatertechnici bijzonder worden gewaardeerd.

2.4 Gebruikskwaliteit score 8.9

De bereikbaarheid, toegankelijkheid en de interne logistiek zijn, ook voor minder-validen, goed doordacht. De functionaliteit van het gebouw is breed en flexibel. De functies/ruimten zijn op logische wijze geplaatst in het gebouw. Veel ruimten kunnen worden gekoppeld/gescheiden afhankelijk van de functie van het moment. Met name de Vlakke Vloer Zaal kan voor vele functies worden ingezet: cultuur, natuur, sport, congres, educatie, horeca etc. De technische kwaliteit is hoog. Hierdoor is het mogelijk om ruimten voor meer dan alleen de functie waarvoor die aanvankelijk is uitgelegd te gebruiken. Een voorbeeld hiervan is het hoge draagvermogen van de vloeren. Sociale veiligheid heeft in het ontwerpproces, met name op begane grond niveau, vaak een bepalende rol gespeeld. Vooral "donkere hoekjes" en potentiële hangplekken zijn uit het ontwerp gestreept.

2.5 Toekomstwaarde score 8.4

Er is gebruik gemaakt van hoogwaardige elementen waardoor onderhoud wordt geminimaliseerd en de uitstraling blijvend kwalitatief hoog is. Daarbij werkt dit positief voor de eerder genoemde flexibiliteit van het gebruik. De gevel is voorbereid voor buitenzonwering. Deze is echter in tegenspraak met de gewenste transparante en uitnodigende uitstraling. Uitbreiding van het gebouw is niet eenvoudig mogelijk of onmogelijk. De flexibiliteit, en daarmee de aanpasbaarheid van het gebouw, in ruimten en functies is daarentegen zeer groot. De belevingswaarde is zeer hoog dankzij de architectuur en de zorgvuldige stedelijke en landschappelijke inpassing. De uitstraling zal ervoor zorgen dat een foto van het gebouw in het hele land breed zal worden herkend als het iconische gebouw in Emmen aan het Raadhuisplein als voorportaal van Wildlands.

3. Overige resultaten

In het traject van eerste ideevorming tot oplevering van het gebouw, maar zeker ook tijdens de exploitatiefase, wordt bij elke keuze en/of elk besluit het aspect duurzaamheid meegewogen. Door alle adviseurs en de uitvoerenden te selecteren onder andere op het criterium duurzaamheid, is getracht duurzaamheid in de hele keten te borgen. De uitvoerende partijen spelen hierbij een specifieke rol, omdat zij bepalend zijn voor een deel van de ketenintegratie via bouwmethodiek en materialisatie.

In het ontwerp- en realisatietraject zijn veel keuzes gemaakt en besluiten genomen die direct of indirect de kwaliteit van het gebouw bepalen en daarmee de score op het gebied van duurzaamheid. Enkele resultaten van deze keuzes en besluiten staan hieronder genoemd.

3.1 Lokale / regionale inzet

Er is per januari 2016 al ruim 42 manjaar lokale/regionale arbeid ingezet. Zo wordt de hele E-installatie aangebracht door Harwig uit Emmen. Naar schatting hebben 75 mensen uit Emmen en de directe omgeving deelgenomen aan het bouwproces. Daarnaast is er al 26.764 manuren ingezet in het kader van Social Return on Investment (SROI). Beide cijfers zijn erg hoog in vergelijking met andere grote projecten in het land. Eis van de gemeente Emmen ten aanzien van SROI is dat 5% van de arbeidsuren wordt ingevuld met SROI. Naar verwachting wordt bij dit project een score tegen de 10% behaald.

3.2 Lokale / regionale inkoop

Er is per januari 2016 43,7% uitbesteed in Emmen en directe omgeving. Hiermee wordt het transport, en daarmee de CO₂-uitstoot, beperkt.

3.3 Materialisering

Het interieur is zoveel mogelijk slijtvast en onderhoudsarm. Door de contractuele koppeling van realisatie en 20 jaar onderhoud, is er een financiële drijfveer voor de bouwer om duurzame materialen te gebruiken, die de onderhoudskosten drukken. De aannemer kan immers in de exploitatiefase een hogere investering terugverdienen.

Voor de vloerbedekking wordt Desso tapijt toegepast. Dit is 100% recyclebaar.

Verder levert het alternatieve bouwsysteem voor de toneeltoren niet alleen tijdswinst op, maar ook een reductie van te gebruiken grondstoffen.

3.4 Hergebruik

In de ontwerpfase en ook de realisatiefase wordt continu gezocht naar mogelijkheden voor hergebruik van materialen. Een sprekend voorbeeld is dat voor de inrichting van het Kompasplein (het centrale plein tussen theater/WvO en de klimaatwerleden van Wildlands) Portugese keitjes worden gebruikt die vrijkwamen bij DPE en de leistenen platen van het dak van de Traverse.

De laatste controle wordt nu uitgevoerd om definitief te kunnen besluiten dat de kluizen uit het huidige dierenpark kunnen worden hergebruikt door Wildlands in het gebouw theater / WvO.

Een aantal theatertechnische zaken zal worden verhuisd van de Muzeval naar het Atlas theater. Naast inventaris en reservemateriaal wordt de trekkenwand van de grote zaal van de Muzeval deels hergebruikt in de Vlakke Vloer Zaal van het Atlas theater.

Verder worden onderhoudsmaterialen van Wildlands en theater/WvO zoveel mogelijk gecombineerd en meervoudig gebruikt. Zo zal er slechts één hoogwerker worden aangeschaft voor het onderhoud in plaats van twee (of eerder zelfs drie).

3.5 Uitstraling

In een eerder overleg met het duurzaamheidspanel is gesproken over nudging. Het gebouw met groene kopgevels en eengroen dak geeft naast de intrinsieke duurzaamheidswaarde een bijzonder duurzame uitstraling. In het gebouw en met name het congresgedeelte zijn expositiemogelijkheden opgenomen, zodat een thema ook fysiek en visueel kan worden ondersteund.

De transparante gevel heeft veel aandacht gekregen in de ontwerpfase tot en met de inkoop van het glas. Er is een optimum gevonden in transparantie, zonwering, isolatie, esthetiek en beleving.

3.6 Verlichting

Alle verlichting in het gebouw is LED-verlichting, zo'n 3.000 armaturen. Alleen de specifieke lichttoepassingen in het theater zoals zaallicht, spots en dergelijke, zijn geen LED-verlichting. Hoewel de markt al jaren aangeeft bijna klaar te zijn met de noodzakelijke ontwikkeling van LED-verlichting voor theatertechnische toepassingen, blijkt deze ontwikkelfase nog steeds niet te zijn afgerond.

Ook de optie om geen armaturen aan te schaffen, maar "licht te kopen" bleek nog niet voldoende uitgewerkt door de leverancier voor contractuele vastlegging.

3.7 Biocomposiet

In Emmen wordt het gebruik van biocomposiet bijzonder gestimuleerd. Er zijn enkele voorbeelden van het gebruik van biocomposiet in Wildlands te noemen. De kans om biocomposiet te gebruiken in het theater/WvO voor bijvoorbeeld de stoel frames van de theaterstoelen en kantoorstoelen, wordt nog onderzocht samen met de leveranciers.

3.8 Leemstenen

Er is met enthousiasme gezocht naar nuttige toepassing van leemstenen in het gebouw. De bouwmethodiek, waarbij veel van prefab materialen gebruik wordt gemaakt, en de flexibiliteit en aanpasbaarheid van het ontwerp staan het gebruik van leemstenen in de weg. Er zijn bijvoorbeeld geen gemetselde wanden te vinden in het gebouw: alle wanden zijn metalstud zodat ze snel kunnen worden geplaatst en herplaatst of verwijderd indien gewenst. Het toepassen van leemstenen zou slechts "voor de bühne" zijn.

3.9 Openbare voorzieningen

De openbare voorzieningen zoals toiletten, fietsenstallingen en prullenbakken zullen nog een kritisch worden beschouwd en zo mogelijk geoptimaliseerd. De suggestie om tot afspraken te komen met Arriva

over het verschuiven van de inbouwplicht in de Sprinters naar openbare voorzieningen op het station of directe omgeving, wordt graag overgenomen.

4. Conclusies

Door uitgangspunten en randvoorwaarden gedwongen is niet gekozen voor een ontwerp op basis van een duurzaamheidsconcept, maar voor een ontwerp waar duurzaamheid zo goed mogelijk wordt ingebracht. Door de contractuele koppeling van realisatie en 20 jaar onderhoud wordt duurzaamheid in de realisatiefase (financieel) gestimuleerd.

- Aan de eis ten aanzien van GPR score minimaal 8 wordt voldaan.
- Aan de eis CO₂-neutraal in de exploitatiefase kan niet volledig worden voldaan, maar de CO₂-uitstoot is zo veel mogelijk gereduceerd.
- Aan de eis 100% gebruik van hernieuwbare energiebronnen wordt niet volledig voldaan, maar de levering van duurzame energie door E-Qua is een duurzaam alternatief.

Bij de selectie van adviseurs en uitvoerenden is de kennis en expertise op het gebied van duurzaamheid geborgd.

De sterke focus op de GPR-thema's gebruikskwaliteit en toekomstwaarde heeft invloed op de drie andere thema's.

De positieve waardering voor de exploitatie van Wildlands, zeker voor de horeca, geldt één-op-één voor theater/WvO, omdat Wildlands beide op dezelfde wijze gaat exploiteren. Voor beide geldt ook het continue streven naar innovatie en optimalisatie.

De aansluiting op het warmtenet en daarmee de levering van duurzame energie door E-Qua is bepalend voor de GPR-score energie.

5. Opdracht deskundigenpanel duurzaamheid

De opdracht van het deskundigenpanel is te beoordelen of wordt voldaan aan de doelstellingen, zoals beschreven in het Auditplan Duurzaamheid, vastgesteld door B&W d.d. 30-10-2012.

6. Oordeel deskundigenpanel duurzaamheid

Inleiding

De realisatie van de Wereld van het Theater/Wereld van Ontmoeting (verder: WvT/WvO) is in al haar aspecten en in volle omvang gaande. Er wordt een iconisch gebouw neergezet, dat niet alleen het theater van Emmen zal zijn, maar ook de entree tot Wildlands.

Het panel heeft zich in haar oordeel en aanbevelingen uitsluitend gebaseerd op de beschikbaar gestelde informatie. Over de onderdelen die niet zichtbaar zijn geworden, is voor het panel geen beoordeling mogelijk.

Oordeel van het panel

Het panel geeft het volgende oordeel over het voldoen aan de subsidievoorwaarden, zoals die in het Auditplan Duurzaamheid zijn omschreven:

- De WvT/WvO is in de exploitatiefase CO₂-neutraal: Aan deze voorwaarde wordt niet voldaan. Hoeveel er wel wordt gecompenseerd is uit de documentatie niet duidelijk geworden, dus het panel heeft ook geen zicht op de mogelijkheden voor de toekomst.
- De WvT/WvO maakt voor 100% gebruik van hernieuwbare energiebronnen: waar de functie wordt geïntegreerd met Wildlands is dit het geval. Hier zijn voorzieningen getroffen om verliezen te minimaliseren en om reststromen elders in te zetten. Er is sprake van een vergaande balans tussen de vraag naar warmte en elektriciteit en het aanbod dat op duurzame wijze is verkregen. Door een mogelijke aankoppeling in de toekomst van gebouwen/locaties uit de omgeving kan een nog betere balans worden verkregen. Er is weliswaar op deelaspecten geen sprake van volle 100% duurzame bronnen, maar overall is sprake van een vrijwel duurzame energiehuishouding. Voor het overige heeft het panel geen zicht gekregen op de mate waarin binnen het Theater hernieuwbare energiebronnen c.q. geavanceerde energiebesparende technieken worden

toegepast, behalve bij de toepassing van ledverlichting als energiebesparende techniek.

- De WvT/WvO wordt duurzaam gebouwd (GPR-score van minimaal 8): Het panel heeft twijfels bij de juistheid van de berekening van de GPR-score en de argumentatie hierachter. Zij kan zich als gevolg daarvan niet uitspreken over deze voorwaarde. Bij steekproeven is gebleken dat op onderdelen de score niet klopte. Zij adviseert dit door een onafhankelijke partij te laten toetsen.

De waardering in kleur (groen, oranje of rood) naar aanleiding van deze audit is: ROOD.

Uitwerking

ARCHITECTUUR: Op dit onderwerp is het panel zonder meer positief. De opzet om een iconisch gebouw neer te zetten is geslaagd. Het panel is te spreken over het concept van de groene zijgevels, en ook zeker over de plek op het plein en de synergie met de omgeving.

ENERGIE: De WvO/WvT is aangesloten op het warmtenet. Het panel kan niet beoordelen welk koelsysteem wordt toegepast en wat er gebeurt met de warmte die bij koeling vrijkomt. Uit de documentatie zijn verder geen innovatieve theatertechnische installaties gebleken, en bij de rondleiding heeft het panel vooral traditionele installaties gezien.

MILIEU: Voor zover het de catering betreft zal de exploitatie bij Wildlands worden ondergebracht. Het panel heeft hiervan door de informatievoorziening bij de audit van Wildlands een positieve indruk gekregen. Wat er wordt ingezet aan waterbesparende maatregelen en opvang en hergebruik van hemelwater is goed, maar niet noemenswaardig.

MATERIALEN: De houten kozijnen ogen mooi. Er is hier geen gebruik gemaakt van 50% betongranulaat, terwijl dit nota bene lokaal is ontwikkeld. Het panel vraagt zich hierbij af hoe het mogelijk is dat dit niet is toegepast, en zelfs niet overwogen. Gebruik maken van recyclebaar tapijt is mooi, maar het is ook mogelijk om gerecycled tapijt toe te passen. Een gesprek met Drentea over biocomposietframes klinkt naar de mening van het panel te vrijblijvend. In hoeverre is er kennis genomen van de ontwikkelingen hieromtrent in de rest van de wereld? Er zijn partijen met veel meer expertise, die reeds jaren wordt toegepast. Gezien het stadium van de bouw lijkt een verkennend gesprek wat aan de late kant.

Toelichting

Het panel heeft voor eerdere audits m.b.t. WvT/WvO, maar zeker ook in aanloop naar deze audit slechts een bescheiden hoeveelheid informatie ontvangen. De documentatie was regelmatig onvoldoende, zeker met betrekking tot de onderwerpen waarover informatie beschikbaar zou moeten zijn gezien het stadium van het project.

AMBITIE: Het panel heeft sterk de indruk dat de ambitie om tot een duurzame WvT/WvO te komen bij het theater ontbrak, waar dit zeker wel mogelijk was geweest. Er was geen algeheel commitment voelbaar. Het panel moet daarom met spijt vaststellen dat duurzaamheid geen integraal onderdeel van het proces is geweest. Dit was wel degelijk mogelijk geweest. Naar de mening van het panel wreekt zich hier het ontbreken van een ervaren projectleider specifiek voor duurzaamheid. Het takenpakket van de projectleider Theater maakte het onmogelijk om hier voldoende op te sturen.

SAMENWERKING: het ontbreken van verregaande samenwerking met Wildlands was voor het panel een verrassing. Een klein voorbeeld is het toepassen van lokaal ingekocht betongranulaat, wat bij Wildlands tot een innovatieve toepassing heeft geleid. Bij de WvT/WvO ontbrak deze kennis geheel.

Aandachtspunten, suggesties en adviezen:

- Duurzaamheid is geen prominente en intrinsieke factor geworden binnen de WvT/WvO. Het panel is van mening dat dit te maken heeft met het feit dat er geen trekker is geweest voor het onderwerp duurzaamheid. Doordat andere onderwerpen de aandacht hebben opgeëist, is het onderwerp duurzaamheid ondergeschikt geraakt. Dat is een gemiste kans. Maar er is nog wel degelijk iets mogelijk, bijvoorbeeld op het gebied van materialen voor de inrichting (biocomposiet, tapijten), maar ook apparatuur. Het panel adviseert dringend om iemand in te zetten die dit nog kan realiseren.
- Het panel adviseert een externe toets van de GPR-score, bijvoorbeeld door WE-adviseurs of DGMR.
- Het panel hoopt dat door de integratie met Wildlands een stimulans zal ontstaan voor de toekomst en dat de discrepantie tussen Wildlands en WvT/WvO zal verminderen.

Het zou goed zijn als er verbindingen ontstaan, ook met de omgeving. Denk hierbij ook aan het kritisch doorlichten van o.a. logistieke processen.

7. Reactie gemeente

• *Exploitatiefase CO₂ neutraal*

De conclusie dat het gebouw in de exploitatiefase niet CO₂ neutraal is, is terecht.

In de verschillende overleggen en presentaties is gediscussieerd of deze eis überhaupt realiseerbaar is voor dit project, helaas zonder eenduidige conclusie.

De maatregelen en verwachte CO₂-reductie zijn aangegeven in de eindrapportage en in de GPR-berekening. Het panel meent dat de CO₂ uitstoot verder had kunnen worden gereduceerd.

• *100% hernieuwbare energiebronnen*

Ten tijde van de start van het project is een intentieovereenkomst gesloten met Rendo Duurzaam voor het aanleggen van alle voorzieningen voor en het leveren van alle benodigde duurzame energie (elektriciteit, warmte en koude) voor het Atlas theater en de WvO. Hiermee zou (voor zover mogelijk) worden voldaan aan het criterium 100% hernieuwbare bronnen. Door problemen bij Rendo Duurzaam, hebben zij deze intentie niet kunnen realiseren.

De overeenkomst is één op één overgenomen door WMD. WMD heeft dit ondergebracht bij haar dochter E-Qua. Dit is tevens de energieleverancier van Wildlands. Op een zeer laat tijdstip, toen de bouw reeds was gestart, is gebleken dat E-Qua geen elektriciteit kon leveren voor Theater / WvO. Dit maakt het noodzakelijk om zorg te dragen voor een reguliere elektriciteitsaansluiting voor Theater / WvO. In het ontwerpteam Theater / WvO heeft het criterium 100% hernieuwbare energiebronnen hierdoor slechts zijdelings een rol gespeeld.

De conclusie dat niet wordt voldaan aan het criterium 100% hernieuwbare energiebronnen is terecht. Er is echter veel aan gedaan om er wel of zo goed mogelijk aan te voldoen.

• *Duurzaam gebouwd (GPR8)*

Mede op basis van de second opinion door DGMR constateert het panel in tweede instantie dat wel aan deze eis wordt voldaan.

Conclusie gemeente

Het deskundigenpanel Duurzaamheid CvE volgde en beoordeelde de resultaten op het gebied van duurzaamheid namens de gemeente Emmen en de provincie Drenthe. Het panel is kritisch over het niet halen van alle doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en is van mening dat duurzaamheid bij dit project niet die prioriteit kreeg die het had bij WILDLANDS. Architectuur en theatertechniek kregen prioriteit. Het panel heeft in haar rapportage aangegeven dat "het hokje in de kwartaalrapportage rood moet worden gekleurd". Op basis van bovenstaand lijkt enige nuancering hierbij op zijn plaats.

Het panel concludeert terecht dat aan het criterium van "GPR score van minimaal een 8" wordt voldaan en dat aan het criterium "exploitatiefase CO₂ neutraal" en "100% hernieuwbare energiebronnen" niet, of in ieder geval niet volledig wordt voldaan.

De gemeente en provincie hebben met elkaar afgesproken dat in verband met de spanning tussen de verschillende criteria als "architectonische en ruimtelijke kwaliteit" enerzijds en "duurzaamheid" anderzijds, de prioriteit gelegd wordt bij "architectonische en ruimtelijke kwaliteit". Met betrekking tot de duurzaamheidscriteria hebben gemeente en provincie afgesproken dat het criterium "duurzaam gebouwd" met als maatstaf de richtlijn GPR-gebouwen, met een gewenste minimumscore van een 8, als belangrijkste duurzaamheids criterium aangemerkt dient te worden. De andere criteria op het gebied van duurzaamheid zijn voor wat betreft Theater / WvO niet, of in ieder geval niet volledig te realiseren.

In de brief van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten van Drenthe d.d. 30 april 2014 staat:

Eerder hebben wij uw Staten gemeld dat voor het project Theater (nog) niet wordt voldaan aan de duurzaamheidseisen. Die eisen worden getoetst aan de drie duurzaamheidsdoelen die ook voor DPE Next gelden.

- *DPE Next is in de exploitatiefase CO₂-neutraal*
- *DPE Next maakt voor 100% gebruik van hernieuwbare energiebronnen.*
- *DPE Next wordt duurzaam gebouwd (maatstaf van de richtlijn GPR-gebouwen, met als minimumeis het cijfer 8)*

In het perspectief van onze relatief geringe bijdrage aan het Theater (€ 2 miljoen op € 40 miljoen totaal) en de aanvullende voorwaarden die wij hebben gesteld ten aanzien van de architectonische en ruimtelijke

kwaliteit (onder andere hoogwaardig gebouw, (boven)provinciale aantrekkingskracht) van het theater, zijn wij het volgende overeengekomen. Als aansluiting op het warmtenet en in het verlengde daarvan een gebouw van ca. GPR 8 wordt gerealiseerd, is naar onze opvatting in de breedte voldaan aan de provinciale duurzaamheidseisen.

Op 26 augustus 2015 bericht Gedeputeerde Staten per brief aan de Provinciale Staten als volgt.
Prioritering van het ene criterium boven het andere kan spanning opleveren. Wij constateren dat op de drie genoemde criteria duurzaamheid, ruimtelijke en architectonische kwaliteit, een hoog niveau wordt gehaald. Dat heeft ons tot de conclusie gebracht dat 'in de breedte' wordt voldaan aan onze voorwaarden.

We willen benadrukken dat hier waarschijnlijk één van de duurzaamste theaters van Nederland is gebouwd. De afweging van drie belangrijke doelen (duurzaamheid, architectonische en ruimtelijke kwaliteit en hoogwaardige theaterkwaliteiten), kan leiden tot niet-optimale resultaten op deelgebieden. Het totale resultaat is echter iets om trots op te zijn.

Duurzaam gebouwd (GPR8)	■
Eindoordeel duurzaamheid	■

- afgegeven oordelen over projecten door deskundigenpanel duurzaamheid voldoende.
- aanpassingen nodig.
- afgegeven oordelen over projecten door deskundigenpanel duurzaamheid niet voldoende.

Boulevards

Op de Boulevards zijn 9 overkappingen (hubs) aangebracht. Deze overkappingen zijn grotendeels gemaakt van composiet. Composiet is een innovatief en duurzaam materiaal. In samenwerking tussen de producent van de hubs en Stenden Hogeschool wordt daarnaast nader onderzoek gedaan naar de mogelijke toepassing van biocomposieten (composiet op basis van biovezels). De eerste stap is dat er een LCA (Life Cycle Analyse) vergelijking wordt gemaakt tussen composiet en biocomposiet. Op basis van de uitkomst wordt mogelijk één hub op termijn uitgevoerd in biocomposiet, dit in samenwerking tussen Stenden en de leverancier.

Voor de verlichting van de boulevards wordt duurzame ledverlichting toegepast.

Centrumplein

Ten aanzien van het natuursteen, de verlichting en de watertoevoer van het centrumplein is voor duurzame oplossingen gekozen. Zo wordt gebruik gemaakt van Europees natuursteen. Hiermee zijn de transportafstanden beperkt. Dit heeft een gunstig effect op o.a. de CO₂ uitstoot in het transportproces ten opzichte van natuursteen uit Azië en andere werelddelen. Tevens zijn de arbeidsomstandigheden tijdens het productieproces beter gewaarborgd binnen de landen van de Europese Unie.

Op het gebied van energie is ervoor gekozen om het verbruik bij de bron aan te pakken. Om het verbruik zo beperkt mogelijk te houden wordt er gewerkt met ledverlichting en worden de voor de waterpartij benodigde pompen voorzien van tijdschakelaars om het overbodig lopen van de pompen te voorkomen. Er zijn zonnepanelen voor duurzame energievoorziening centrumplein aangebracht. De productiecapaciteit is afgestemd op het jaarlijks te verwachten verbruik voor het plein.

Op het plein is een grote waterpartij aangelegd. In de zomermaanden is de verdamping hoger dan de neerslag. Om de vijver aan te vullen wordt gebruik gemaakt van proceswater dat vrijkomt vanuit de waterfabriek van de WMD. Op deze wijze wordt het proceswater hergebruikt en wordt er geen drinkwater verspild.

Marktplein

Verlichting op het Marktplein wordt vormgegeven door een systeem waarmee d.m.v. spankabels ledverlichting wordt aangelegd en dat qua lichtsterkte kan worden geregeld. Het betreft zogenaamde Free-straatverlichting. De vorm van verlichting maakt het mogelijk om lichtintensiteit centraal aan te sturen.

Voor duurzaam behoud van de bomen op het plein is de grond rondom de bomen vervangen door gemengde vruchtbare grond. Regenwater wordt door middel van speciaal ontwikkelde kolken allereerst rechtstreeks toegeleid naar de bomen. Het overschot wordt automatisch afgevoerd naar het regenwaterriool als onderdeel van het gescheiden rioolsysteem.

Hergebruik materiaal

Met de herinrichting van het Marktplaatsplein is een deel van het straatmeubilair vervangen door nieuw straatmeubilair. Een deel van het straatmeubilair wordt hergebruikt. Zo is de rode natuurstenen bank, die bij het busstation in Emmen stond, geplaatst in de dorpskern van Zwartemeer. Een aantal bankjes en lichtmasten is bij een aantal basisscholen en speelvoorzieningen geplaatst.

DPE Next

“Provinciale eisen:

- Een park dat gebruik maakt van 100% hernieuwbare energie en CO₂ neutraal is tijdens exploitatie
- Een park dat duurzaam gebouwd wordt met een score van minimaal 8 op GPR
- Een project dat leidt tot kennisdeling en innovatie lokaal en regionaal. DPE Next besteedt in dat kader K€ 500 aan communities of practice (COP's).

Eigen ambitie:

- Een park dat functioneert als een ecosysteem
- ‘Innovation inspired by nature’ (biomimicry)
- Synergie en symbiose in duurzame samenwerking
- Veel bouwen met lokale, secundaire en biobased grondstoffen
- Zie duurzaamheidsvisie 2012; de ‘DPE Next principles’.

Samenwerking

Resultaten zijn tot stand gekomen in nauwe samenwerking met diverse partijen zoals VolkerWessels, Kamer van Koophandel, gemeente Emmen, StendenPre, Innovatie Kennisplatform Drenthe, Educohof en diverse (lokale / regionale) marktpartijen die deeloplossingen hebben ontwikkeld en gerealiseerd. DPE heeft hierbij voor meerdere innovatieve trajecten gefungeerd als initiatiefnemer en launching customer en heeft er in die rol voor gezorgd dat nieuwe bedrijvigheid en werkgelegenheid lokaal van de grond is gekomen. Onderdeel van de ambitie - een park dat functioneert als een ecosysteem - is dat zowel voor energie, water, materialen, innovaties als voor samenwerkingspartners gewerkt wordt vanuit het streven naar lokale / regionale kringlopen en samenwerkingsverbanden.

Resultaten

De belangrijkste resultaten worden op basis van de hieronder benoemde hoofdthema's toegelicht.

Thema's:

1. Kennisdeling en innovatie
2. Energie Ecosysteem
3. Grondstoffen
4. Water Ecosysteem
5. Innovation inspired by nature: producten

Toelichting

1. Kennisdeling en innovatie

DPE Next is mede vormgever van het platform Innovatie en Kennis platform Drenthe (www.ikdrenthe.nl) en binnen dit platform kartrekker van het initiatief ‘Duurzame Bouwmaterialen’. In dat kader is intensief samengewerkt met organisaties als StendenPre Hogeschool, Syntens, Kamer van Koophandel, Educohof, WE adviseurs, BiomimicryNL, WMD, VolkerWessels. Resultaten:

- Vele bijeenkomsten waar kennis en kunde bij elkaar zijn gebracht en gekoppeld aan ontwikkeling Wildlands en Centrum Vernieuwing Emmen en duurzame ontwikkelingen zijn gedeeld met breder publiek.
- Een aantal gerichte innovatielab's i.s.m. KvK, Syntens en Stenden die hebben geleid tot een aantal concrete resultaten binnen de ontwikkeling van het nieuwe park zoals hieronder beschreven.
- Lokale en regionale werkgelegenheid als resultaat van innovaties die mogelijk zijn gemaakt doordat DPE

Next als aanjager en launching customer heeft gefungeerd.

2. Energie Ecosysteem

We spreken van een Energie Ecosysteem omdat er een veelzijdig en vaak langdurig samenwerkingsverband tussen verschillende partijen is ontwikkeld, waarbij complementaire technieken zijn toegepast die zo veel mogelijk aansluiten bij de lokale omstandigheden. Er is op veel vlakken sprake van synergie en symbiose en het systeem beslaat ook een groter gebied dan alleen het nieuwe park. Centraal uitgangspunt voor alle onderdelen is het gebruik van hernieuwbare energie met zoveel mogelijk een lokale basis – ook een kenmerk van de energiehuishouding in een natuurlijk ecosysteem. Het bestaat uit de volgende onderdelen.

2.1 Warmtenet, groengas WKK's en warmte / koude uit drinkwater

Resultaat

Het park krijgt een unieke hybride energievoorziening waar de hoog-temperatuurwarmte voor de kassen wordt geproduceerd door op groengas gestookte WKK's (warmtekracht koppelingsinstallaties) die gelijktijdig groene stroom voor het park produceren. De infrastructuur die nodig is om de warmte te transporteren – het warmtenet – gaat ook direct het gemeentehuis, het theater en verzorgingstehuis De Holdert van warmte voorzien. Daarmee is – met DPE Next als launching customer - de eerste fase van warmtenet Emmen gerealiseerd. Hiermee wordt de eerste concrete stap gezet in het streven van de gemeente Emmen naar collectieve warmtenetten voor de verduurzaming van de energievoorziening. Het laatste decennium zijn hiervoor kaders ontwikkeld door gemeente Emmen in samenwerking met provincie Drenthe en Energy Valley en diverse partijen. Het systeem is verder uit te breiden met nieuwe warmtevragers en duurzame warmtebronnen. Er wordt nu al een uitbreiding met een warmte-koude opslag in het centrum gebied voorbereid en er zijn al verkennende gesprekken voor toekomstige koppeling met het Emmtec terrein.

De andere gebouwen op het park (naast de kassen) zullen van laag temperatuur warmte worden voorzien door met warmtepompen (die draaien op groene stroom) temperatuur te onttrekken aan het drinkwater van Emmen dat in de reinwaterkelders direct naast het park is opgeslagen. Een voor Nederland unieke techniek.

Betrokken partners en samenwerkingsopzet

Initiatief door DPE Next. Ontwikkeling, investering en exploitatie van deze energievoorziening ligt bij WMD (Waterleiding Maatschappij Drenthe)-dochter E-qua, gespecialiseerd in watergedragen energie. Er is een leveringscontract met een looptijd van 25 jaar gesloten waarin het park stroom en warmte afneemt. Ontwerp en realisatie van aansluitende installaties op het park door Homij / Halmos. WKK's zijn geleverd door Unica.

2.2 Groengas en vergisting biomassa

Resultaat

Om aan de eis '100% hernieuwbare energie' te voldoen moeten de WKK's draaien op groengas. Dat is biogas uit vergistingsinstallaties dat opgewerkt is tot aardgas kwaliteit en zo op het openbare aardgasnet kan worden ingevoerd. Middels afname van certificaten kan het park dit gas gebruiken. E-qua verzorgt de verwerving van deze certificaten in samenwerking met het park. Daarbij zijn nu drie regionale projecten in beeld, onderhandelingen lopen. Om de kringloop te sluiten wordt gewerkt aan een overeenkomst waarbij de vergister ook de stroom van circa 900 ton mest uit het park en circa 3000 ton biomassa uit natuurbeheer van de WMD in de vergister invoeren en de certificaten van het geproduceerde groengas aan E-qua / het park verkopen. De regionale basis zorgt voor een beperkt transport van biomassa en ook voor nieuwe economische activiteit.

Betrokken partners en samenwerkingsopzet

Initiatief door DPE Next. Kartrekken door E-qua. Samenwerking met een nog niet bekende regionale exploitant van een vergister.

2.3 Zonne-energie

Resultaat

Complementair aan de productie van groene stroom door de WKK's zal in het park circa 450 kWp (kilo Watt piek) aan zonnepanelen worden toegepast. Dat zijn circa 1800 panelen die jaarlijks circa 10% van de stroombehoefte van het park zullen opwekken. Die productie vindt hoofdzakelijk plaats van april tot en met

oktober en kan direct door het park worden gebruikt. Dat is complementair aan de WKK omdat die in die periode minder stroom levert omdat de warmtevraag minder is.

Betrokken partners en samenwerkingsopzet

Initiatief / kartrekken door DPE Next / d+p. De Raedthuys groep investeert in deze installatie en het park betaalt gedurende 15 jaar een leasevergoeding die iets lager is dan de vermeden stroominkoop. Na 15 jaar wordt het park eigenaar van de installatie.

2.4 Bio-diesel en regionale teelt koolzaad

Resultaat

Een deel van de voertuigen zijn elektrisch en lopen op groene stroom. Een deel van de servicevoertuigen en de safaritrucks gebruiken diesel. Om ook hiervoor te voldoen aan de eis 'gebruik 100% hernieuwbare energie' zal het park gebruik gaan maken van een APPO (Advanced Pure Plant Oil) die geproduceerd wordt met een BioProductProcessor op het park (www.bioproductprocessor.com). Een innovatieve ontwikkeling binnen de biobased economy waarbij door middel van high tec kleinschalige raffinage met name agrariërs hun eigen producten kunnen gaan verwerken. Deze installatie zal de 10.000 liter frituurolie die jaarlijks op het park vrij komt en een aanvullende 10.000 liter frituurolie van derden omzetten in een generatie biodiesel voor eigen gebruik. Er vindt momenteel een verkenning plaats om ook de door het park gebruikte frituurolie te laten leveren door een regionale agrariër die zelf koolzaad verbouwt en in een eigen BPP verwerkt tot frituurolie, veevoer en biodiesel. Afname door het park van voer voor de dieren (uit de perskoek van de koolzaad) is onderdeel van het onderzoek.

Betrokken partners en samenwerkingsopzet

Initiatief / kartrekken door DPE Next. Op basis van een 10 jarig contract wordt de BPP door TCE GoFour uit Stadskanaal ontwikkeld, geplaatst en geëxploiteerd. Het park levert frituurolie en neemt biodiesel en optioneel frituurolie en voer voor de park dieren af. TCE GoFour gaat een samenwerkingsovereenkomst voor een 2de BPP aan met een regionale agrariër die koolzaad gaat telen en verwerken en biodiesel, frituurolie en veevoer gaat leveren. TCE GoFour heeft een Greendeal met Provincie Drenthe om deze innovatieve techniek verder te brengen. DPE Next helpt als eerste klant het project mede van de grond en zet haar naamsbekendheid in om de techniek te promoten.

3. Grondstoffen

In het streven naar gesloten kringlopen is in het project gekozen zoveel mogelijk te werken met lokale, secundaire en biobased bouwmaterialen en zo veel mogelijk te bouwen met demontabele methoden die hergebruik mogelijk maken. Voorbeelden:

3.1 Bio composiet brug

Resultaat

Uit de innovatielabs is een wereldprimeur voortgekomen waarbij de eerste beweegbare brug wordt gebouwd waarbij de constructie hoofdzakelijk uit biocomposiet bestaat. Deze biocomposiet is een hernieuwbare kunststof bestaande uit biobased polymeren met een wapening van vezels van de vlasplant. Een belangrijke opdracht / werkgelegenheid voor een Emmens bedrijf en een uitstekend uitgangbord voor de Emmense en Drentse kennis- en kunde op het vlak van de nieuwe generatie duurzame kunststoffen en de biobased economy.

Betrokken partners en samenwerkingsvorm

Initiatief / kartrekken door DPE Next. De brug wordt in opdracht van VolkerWessels gebouwd door Machine Fabriek Emmen, in samenwerking met StendenPre en het Composite Technology Centre. In het innovatietraject heeft Syntens / Kamer van Koophandel Emmen ook een belangrijke rol gespeeld.

3.2 Andere biobased initiatieven: strobouw en hennepbeton

Resultaat

Binnen het park worden als pilot enkele objecten gerealiseerd in biobased bouwmaterialen zoals strobouw en hennepbeton. Strobouw betreft het bouwen met geperste stro elementen van stroafval uit de landbouw. Hennepbeton wordt geproduceerd door uit de houtige delen van de hennepplant een wandvulling te produceren. Beide materialen zijn duurzaam omdat ze CO2 binden, volledig biodegradable zijn, een hoge isolatiewaarde hebben en bijdragen aan een gezond binnenklimaat.

Betrokken partners en samenwerkingsvorm

Initiatief / kartrekken door DPE / d+p. Jora Vision werkt dit in opdracht van VW uit en heeft bij de realisatie Ecobouw Salland betrokken die werkt met grondstoffen van het regionale bedrijf Hempflax.

3.3 Leemstenen

Resultaat

Het park heeft als initiator en launching customer opgetreden voor het opzetten van een productielocatie van leemstenen in Emmen. Op deze locatie worden uit keileem, afkomstig uit graafwerkzaamheden van de Centrum Vernieuwing Emmen, onder hoge druk hoogwaardige bouwstenen geperst. De stenen zijn volledig C2C en door de perstechniek wordt veel energie bespaard ten opzichte van het bakken van stenen. Door de lokale kringloop wordt veel transport vermeden. Het park heeft als launching customer de eerste 50.000 stenen afgenomen en toegepast in diverse bouwwerken op het park.

Betrokken partijen en samenwerkingsopzet

Initiatief / kartrekken door DPE Next. Bestelling 50.000 stenen en verwerking in het nieuwe park door VolkerWessels. Opzet en exploitatie productielocatie Oskam vof en Emmens ondernemer J. Lubbers. De productielocatie in Emmen wordt ook na project Wildlands voortgezet.

3.4 Betongranulaat

Resultaat

In al het beton dat in het nieuwe park wordt toegepast wordt gemiddeld minimaal 50% betongranulaat van Emmens sloopbeton toegepast als alternatief voor riviergrind. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de lokale kringloop van bouw- en sloopafval en wordt veel transport vermeden van grind dat vanaf ver moet worden aangevoerd. Het project wordt door platform Duurzaam Noorden en door de landelijke branchevereniging VOBN (keurmerk Bewust Beton) ingezet als voorbeeld project voor verduurzaming van beton. Voor alle betrokken partijen is dit een leertraject geweest in verband met het ongebruikelijk hoge percentage granulaat.

Betrokken partijen en samenwerkingsopzet

Initiatief DPE Next / d+p. Kartrekker Koenen Bouw VolkerWessels. Tot stand gekomen door participatie in het Beton Keten Overleg van het Codin en nauwe samenwerking met Betoncentrale Emmen, KWS, andere onderdelen van VW en diverse toeleveranciers.

3.5 CO₂ arme mortels

Resultaat

Speciaal voor dit project is een trasmortel ontwikkeld waarin veel gerecycled glas is verwerkt. Deze mortel wordt gebruikt voor thematisering van gebouwen en andere objecten als alternatief voor spuitbeton. Deze mortel leidt tot een materiaalbesparing en vermindering van CO₂-uitstoot per vierkante meter van circa 50%.

Betrokken partijen en samenwerkingsvorm

Initiatief DPE Next. Kartrekker Jora Vision in samenwerking met VW, regionaal specialist Uni-Advies en Remix.

3.6 Secundaire bouwmaterialen

Resultaat

Bij de bouw van Wildlands wordt veelvuldig gebruik gemaakt van secundaire bouwmaterialen. In Nortica wordt een brug gebruikt die gebouwd is voor de Floriade 2002 en daarna dienst heeft gedaan in een kantorenpark. In de thematisering wordt op grote schaal gebruik gemaakt van tweedehands materialen. Er vindt grootschalig hergebruik plaats van hekwerken, apparatuur en andere materialen uit het huidige park. Er worden tweedehands touwen toegepast afkomstig van de scheepsvaarttak van VW en andere tweedehands of 'overtollige' bouwmaterialen, zoals 15 duikers die over zijn gebleven uit een project dat geen doorgang heeft gevonden. Bomen die voor de Centrumvernieuwing Emmen geroid moesten worden krijgen in het park een nieuwe functie als thematiseringsmateriaal. Voor het complete hergebruikoverzicht is een oogstkaart opgesteld.

Betrokken partijen en samenwerkingsvorm

Initiatief DPE Next. Kartrekken Koenen Bouw VolkerWessels. Jora Vision en diverse partijen en onderaannemers.

4. Waterecosysteem

Resultaat

De huidige eigen waterkringloop van het huidige park – met Living Machine en Waterfabriek – is verder doorontwikkeld, waarbij het zelf voorzien in de eigen waterbehoefte voor het nieuwe park stijgt naar 90% ten opzichte van 70% voor het huidige park. Met andere woorden: de suppletie van water uit het leidingnet zal alleen nog gebeuren voor horeca doeleinden en is dan nog maximaal 10% van het totale watergebruik. Om deze kringloop te vervolmaken is oa een helofieten filter toegevoegd en een grote regenwaterbuffer.

Betrokken partijen en samenwerkingsvorm

De WMD doet de volledige investeringen in de centrale waterzuivering en levert op basis van een langjarig contract zuiveringsdiensten aan het park. VW heeft in nauwe samenwerking met WMD de uitwerking en realisatie van de decentrale elementen op het park ingevuld.

5. Innovation Inspired by Nature: producten

Naast de algemene ecosysteemprincipes die in de andere thema's tot uitdrukking zijn gekomen zijn ook enkele specifieke natuurgeïnspireerde innovatieve producten in het park toegepast. Enkele voorbeelden:

Energiezuinige watermixer. In één van de watertanks van de WMD wordt de pax watermixer toegepast. Een op veel in de natuur voorkomende spiraalvormen gebaseerde mixer met een veel lager energieverbruik dan conventionele pompen. <http://paxscientific.com/>

Innovatieve windmolen. In Nortica wordt een nieuwe kleine Urban Windmill van DeArchimedes toegepast die ook op veel in de natuur voorkomende spiraalvormen is gebaseerd. Door deze vorm rendeert deze molen veel beter bij de vaak wisselende windsnelheden en –richtingen in de gebouwde omgeving. www.dearchimedes.com

Warmtewisseling. In de natuur komen vele warmbloedige soorten voor (zoals de mens) waarbij een verfijnde techniek van warmtewisseling een belangrijke rol speelt in de energiehuishouding. Bij deze soorten worden inkomende luchtstromen en naar het hart terugstromende bloedstromen verwarmd door een fijn vertakt vatenstelsel met warm bloed. Dit proces van warmtewisseling op basis van het tegenstroom principe is in heel veel warmtewisselaars in het park terug te zien. Op zo veel mogelijk plaatsen wordt inkomende ventilatielucht verwarmd aan de uitstromende lucht en ook bij de waterkringlopen van schoon en vuil water wordt de warmte in het afstromende water zoveel mogelijk benut om het inkomende water op te warmen. Op deze wijze wordt veel energie bespaard.

Feedbackloops op basis van sensoren. In de natuur worden processen door middel van vele 'feedback loops' geoptimaliseerd. Door een goede informatie terugkoppeling kan veel efficiënter met schaarse middelen worden omgegaan. In het park wordt veelvuldig gewerkt met sensoren met als doel te komen tot meer energie-efficiency en verbetering van werkprocessen. De WMD gaat met een sensor experiment de waterzuivering meer op basis van de werkelijke vervuilingsgraad aansturen om zo pompenergie te besparen. Er wordt op tal van plekken geventileerd op basis van het door sensoren gemeten CO2 gehalte in de lucht. Er wordt op dit moment met een regionaal bedrijf voor sensortechnologie een pilot voorbereid om met de toepassing van 'peoplecounter'-sensoren meer te kunnen sturen op de verspreiding van bezoekersstromen in het park.

Samenvatting resultaten

Onderwerp	Samenvatting resultaat
1. Kennisdeling en innovatie	Door brede samenwerking en organisatie van innovatielabs etc. bijgedragen aan kennisdeling en innovatie in de regio waarbij meerdere initiatieven in het project zijn gerealiseerd.
2.1 Warmtenet, groengas WKK's en warmte / koude uit drinkwater	1 ^{ste} fase warmtenet Emmen gerealiseerd, voldaan aan eisen provincie, uniek systeem van warmte uit drinkwater gerealiseerd
2.2 Groengas en vergisting biomassa	Samenwerking met regionale vergister wordt voorbereid voor levering groengas en vergisting mest en biomassa Wildlands en WMD
2.3 Zonne-energie	Langjarige samenwerking met marktpartij om te investeren in zonne-energie installatie in het park
2.4 Bio-diesel en regionale teelt koolzaad	Langjarige samenwerking met marktpartij voor levering biodiesel en optioneel frituurolie en veevoer uit eigen frituurolie en lokaal geteeld koolzaad
3.1 Bio composiet brug	Plaatsing van eerste beweegbare biocomposiet brug in het park, ontwikkeld en gebouwd in Emmen
3.2 Andere biobased initiatieven: strobouw en hennepbeton	Realisatie van enkele objecten in het park van veelbelovende biobased bouwmaterialen: strobouw en hennepbeton
3.3 Leemstenen	Als launching customer het ontstaan van een Emmense productielocatie voor leemstenen uit Emmens leem mogelijk gemaakt. Eerste 50.000 stenen in het park toegepast.
3.4 Betongranulaat	Gemiddeld minimaal 50% Emmens sloopbeton als granulaat in al het beton van het park verwerkt.
3.5 CO ₂ arme mortel	Voor thematisering toepassing van een speciaal met regionale partners ontwikkelde mortel die leidt tot 50% materiaal en CO ₂ besparing.
3.6 Secundaire bouwmaterialen	Op grote schaal toepassen van 2 ^{de} hands bouwmaterialen zoals bruggen, hekwerken, touwen etc.
4 Water Ecosysteem	Het verder sluiten van de waterkringloop waardoor nog maar 10% van de waterbehoefte uit het leidingnet hoeft te komen.
5 Innovation inspired by nature: producten	Naast de algemene ecosysteemprincipes die in de andere thema's tot uitdrukking zijn gekomen zijn ook enkele specifieke natuurgeïnspireerde innovatieve producten in het park toegepast zoals de pax watermixer, de Archimedes windmolen en een speciale warmtewisselaar"

Oordeel deskundigenpanel duurzaamheid

Inleiding

De realisatie van Wildlands (DPE Next) is in al haar aspecten en in volle omvang gaande. Het panel heeft in aanloop naar deze audit dan ook de beschikking gehad over een zeer uitvoerig pakket aan informatie. De presentaties, de indrukwekkende rondleiding over het park en de discussies die hebben plaatsgevonden gedurende de audit van 25 juni j.l. maakten het mogelijk om een volledig en vaak zeer gedetailleerd beeld te vormen over de stand van zaken waarin Wildlands zich bevindt. Ook heeft het panel kunnen constateren dat diverse observaties tijdens eerdere audits ter harte zijn genomen en onderdeel zijn gaan vormen van het park als totaal. De beoogde verhaallijnen zijn inmiddels zichtbaar en voelbaar en vertaald in opzet en uitvoering in de verschillende delen van Wildlands.

Het panel heeft sterk de indruk dat de ambitie om tot een duurzaam Wildlands te komen, niet zomaar een deel van het programma van eisen betreft, maar dat deze ambitie in alle aspecten en overwegingen een rol heeft gespeeld. Het resultaat van deze ontwikkeling is zichtbaar, hoorbaar en voelbaar. Op deze manier is duurzaamheid een integraal onderdeel geworden van het park. Deze laatste doelstelling was niet als

zodanig omschreven, maar is wel geboekt.

Geweldig en (eigenlijk) boven de verwachtingen van het panel!

Oordeel van het panel

Het panel geeft het volgende oordeel over het voldoen aan de subsidievoorwaarden, zoals die in het Auditplan Duurzaamheid zijn omschreven:

4a. DPE Next is in de exploitatiefase CO₂-neutraal. Op basis van de nieuwe berekeningen wordt er meer CO₂ gecompenseerd dan dat er uitgestoten wordt. Hiermee is volledig voldaan aan de voorwaarde.

4b. DPE Next maakt voor 100% gebruik van hernieuwbare energiebronnen: In de exploitatiefase maakt DPE Next grotendeels gebruik van hernieuwbare energiebronnen. Hierbij zijn diverse duurzame energiebronnen toegepast. Er zijn voorzieningen getroffen om verliezen te minimaliseren en om reststromen elders in te zetten. Er is sprake van een vergaande balans tussen de vraag naar warmte en elektriciteit en het aanbod dat op duurzame wijze is verkregen. Door een mogelijke aankoppeling in de toekomst van gebouwen/locaties uit de omgeving kan een nog betere balans worden verkregen. Er is weliswaar op deelaspecten geen sprake van volle 100% duurzame bronnen, maar overall is sprake van een vrijwel duurzame energiehuishouding. Hiermee wordt naar de mening van het panel voldaan aan deze voorwaarde.

4c. DPE Next wordt duurzaam gebouwd (GPR-score van minimaal 8). Er is sprake van inzet van lokaal verkrijgbare grondstoffen, hergebruik van materialen en constructies, ook in de afwerking, Wildlands kent diverse gesloten waterkringlopen, afneembare constructies, biobrandstof intern transport, minimalisering voedselverspilling, biodegradable disposables, hergebruik afgegraven grond, etc. Wildlands voldoet aan deze voorwaarde.

De waardering in kleur (groen, oranje of rood) naar aanleiding van deze audit is: GROEN.

TOELICHTING

Het panel is onder de indruk van de hoeveelheid werk die is verricht en hoe alle deelactiviteiten samenkomen en worden gerealiseerd onder grote druk van tijd en budget. De rondleiding en de enthousiaste verhalen van betrokken mensen doet het panel realiseren dat hier iets unieks wordt gerealiseerd. De betrokkenheid van bedrijven is groot en geconstateerd wordt dat diverse innovaties in nauwe samenwerking zijn gerealiseerd en toegepast. Dat duurzaamheid als een rode draad overal zichtbaar is en eigenaarschap kent bij de betrokkenen leidt bij het panel tot het oordeel "uitstekend" en is een groot compliment waard.

Uitwerking

ENERGIE: De inzet van WKK-installaties, PV-panelen, warmte-/koudeterugwinning installaties heeft geleid tot een situatie waarin er een overschot is aan hoge temperatuurwarmte en een klein tekort aan lage temperatuurwarmte en koude. Voor elektriciteit is de vraag iets hoger dan geleverd wordt uit bovengenoemde systemen. De energiebehoefte om de installaties te laten functioneren bedraagt iets meer dan 5% van de totale vraag.

MILIEU: Ten opzichte van de vorige audit zijn meer ontwikkelingen in gang gezet op het gebied van milieu. Afvalstromen rondom catering zijn in kaart gebracht. Er is een aanpak om voedselverspilling te minimaliseren. Een duurzaam watersysteem, bestaande uit 8 gescheiden waterkringlopen, heeft een besparing van 95% op het drinkwatergebruik tot gevolg. Al het afvalwater wordt opnieuw ingezet en zelfs zover gezuiverd dat het weer ingezet kan worden als drinkwater voor de dieren. De bestemming van het zuiveringsslib is nog steeds niet duidelijk. Bezoekers worden gestimuleerd met het OV te reizen.

GROEN: Voor de kas zijn 15.000 planten en bomen speciaal gekweekt in de tropen. Waar mogelijk hebben bomen die elders binnen het Stadsvernieuwingsproject overtuillig waren een nieuwe bestemming gevonden binnen Wildlands. De bij de vorige audit gemaakte opmerking over de inzet van groen om de omgeving te beïnvloeden blijft gelden. Er is veel aandacht voor de inzet van groen voor aankleding van ruimten en ter ondersteuning van de verhaallijnen. Het belang van groen in Wildlands als ecosysteem is nog niet duidelijk (zichtbaar).

MATERIALEN: In vergelijking met de vorige audit is er enorm veel gebeurd met betrekking tot de gebruikte materialen. Hier is werkelijk een enorme stap voorwaarts gezet. Op heel veel gebieden waarbij

materiaalkeuzes van belang waren, is gekozen voor duurzame varianten. Voorbeelden te over: hergebruik van grondstoffen (betongranulaat, leemstenen), sloopmaterialen (bruggen, touwen, rustieke houten balken), beschermende coatings alleen waar echt nodig en dan zoveel mogelijk milieuvriendelijk, constructies, uitneembaar, etc. De suggestie van het panel om een oogstkaart samen te stellen is ver boven verwachting opgepakt met een uitstekend resultaat.

Aandachtspunten, suggesties en adviezen:

Ondanks dat er enorme vorderingen gemaakt zijn op het gebied van duurzaamheid bij de realisatie van Wildlands, blijft het panel aandacht vragen voor de volgende zaken:

- *Aantrekkelijk zijn en blijven houdt niet op bij de oplevering op van Wildlands.* Daarom doet het panel de volgende suggestie: Ontwikkel een meerjarenplan waarbij voortdurende vernieuwing op deelaspecten van Wildlands aan de orde is. Blijf in contact met Smart-City projecten en andere grote publiekstrekkingen in de recreatieve en culturele sector. Betrek het regionale bedrijfsleven en studenten uit heel Nederland hierbij. Overweeg een “Wildlands Innovationlab”, waarin partijen elkaar weten te vinden en te inspireren. Zet een programma op waarin het duurzaam ontwerp van toegepaste dagelijkse producten en diensten, van ICT tot meubilair, over de hele levensketen wordt verbeterd en geïnnoveerd, gestimuleerd door circulair denken, dematerialisatie en de-carbonisatie. Wildlands kan in die zin een “launching customer” zijn voor nieuwe duurzame trends en ontwikkelingen (voorbeeld: de biobrug).
- Duurzaamheid is nu een prominente en intrinsieke factor geworden binnen Wildlands. Geef het ook een prominente plek binnen PR en communicatie. Er is zoveel gerealiseerd op het gebied van duurzaamheid; geef het de doelgroep-specifieke aandacht die het verdient. “

Eindoordeel duurzaamheid

afgegeven oordelen over projecten door deskundigenpanel duurzaamheid voldoende.

aanpassingen nodig.

afgegeven oordelen over projecten door deskundigenpanel duurzaamheid niet voldoende.

Locatie Hoofdstraat

Er zal een kwaliteitsdocument worden gemaakt dat invulling geeft aan in- of aanpassing van bestaande gebouwen, richting geeft aan beeldkwaliteit van de nieuwe gebouwen, aan de gewenste duurzaamheid van gebouwen en openbaar gebied. Innovatie op het gebied van energie, de klimaatadaptieve stad en biobased economy worden hierin in een onderling samenhang uitgewerkt.

In het landschappelijk en cultuurhistorisch onderzoek wordt geadviseerd om oude structuren van het park weer te benutten in de nieuwe ontwikkeling.

Nieuwe projecten: Verkeer en Parkeren

In de periode van september tot en met december 2015 zijn diverse nieuwe projecten in het kader van de onderwerpen Verkeer en Parkeren tot uitvoering gekomen. Het betreft de navolgende projecten:

- kruising Hondsrugweg-Ermerweg
- Tijdelijke parkeercompensatie Klokkenslag
- Tijdelijke parkeercompensatie Vreding
- Optimalisatie/uitbreiding P-Noord
- Tijdelijke parkeervoorziening Schapenveenweg
- Transferium Meerdijk.

Bij deze projecten, die qua uitvoering standaard van aard zijn, zal overeenkomstig het inkoop- en aanbestedingsbeleid – waar mogelijk – duurzaam worden ingekocht. Dat houdt in dat zo min mogelijk gebruik zal worden gemaakt van primaire grondstoffen en dat zo veel mogelijk gebruik zal worden gemaakt van gerecyclede materialen. Bij de tijdelijke parkeervoorziening Schapenveenweg wordt bijvoorbeeld gebruik gemaakt van 7.000 m³ gerecycled puin.

Waar mogelijk wordt in deze projecten duurzame ledverlichting toegepast.

C 6. Werkgelegenheid tijdens de bouwfase

De beoogde effecten ná het uitvoeren van het programma zijn economische groei en structurele werkgelegenheid. Tijdens de uitvoering van het programma doen zich daarnaast eenmalige werkgelegenheidseffecten voor. Door Ecorys zijn deze becijferd op 4700 mensjaren in directe én indirecte werkgelegenheid. Van groot belang hierbij zijn regionale werkgelegenheid en social return on investment (SROI). Bevordering van regionale werkgelegenheid gebeurt binnen de kaders van Europees aanbestedingsbeleid, waarin het niet toegestaan is om regionale werkgelegenheid voor te schrijven. Social return is het inschakelen van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en wordt voor Centrumvernieuwing Emmen projectmatig aangepakt.

Programmakaders werkgelegenheid tijdens bouwfase

Realisatie sociaal ondernemen minimaal 5% social return on investment ¹	
Werkgelegenheid regio ²	

1

- er is geen aanleiding te veronderstellen dat dit kader niet gehaald wordt
- er is extra actie nodig om dit kader te kunnen realiseren
- in 2020 is dit kader niet gerealiseerd

2

- in alle projecten en het programma worden regionale werkgelegenheidsaspecten meegenomen
- de aandacht voor en wijze van regionale werkgelegenheidsaspecten moet op onderdelen worden verbeterd
- er is in de projecten en in het programma onvoldoende aandacht voor regionale werkgelegenheidsaspecten

Toelichting werkgelegenheid tijdens bouwfase

Realisatie sociaal ondernemen

In samenspraak met de afdeling Werk en de afdeling Personeel, Juridische Zaken, Communicatie en Inkoop en de afdeling Beleid en Regie is een projectmatige aanpak voor Social Return of Investment verder uitgewerkt op basis van de door het college vastgestelde notitie doorontwikkeling Social Return. In het werkproces worden op het moment van bestek en gunning de projectleider van het betreffende project en de accountmanager van de afdeling Werk betrokken. De aannemers van de werken van de projecten Centrumvernieuwing Emmen moeten conform het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente Emmen inhoud geven aan de invulling van Social Return of Investment.

In het bijlagenboek I.3 is voor de projecten die nu in uitvoering zijn binnen het programma CvE gerapporteerd over Social Return on Investment. Op basis hiervan is er geen aanleiding te veronderstellen dat dit kader niet gehaald wordt.

Werkgelegenheid regio

In het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente Emmen (vastgesteld op 27 september 2012) zijn voorwaarden gecreëerd die het plaatselijke en regionale bedrijfsleven beter in staat stellen mee te dingen naar opdrachten van de gemeente Emmen.

In het programma en de projecten wordt rekening gehouden met regionale werkgelegenheidsaspecten. In bijlage I.3 van het bijlagenboek is een lijst opgenomen van alle bedrijven uit de regio (bedrijven gevestigd in Drenthe) die nu worden ingezet ten behoeve van de verschillende projecten binnen Centrumvernieuwing Emmen. Tevens is een globale indicatie van de inzet in manjaren van deze bedrijven uit de regio in de periode 2009-2016 aangegeven.

Naast de directe werkgelegenheid in de projecten genereren de werkzaamheden ook indirecte werkgelegenheid in de regio, onder meer in de verblijfsrecreatie, toeleveranciers, etc. Zo verblijven medewerkers van aannemers voor een deel in hotels en recreatieparken in Emmen en Zuidoost Drenthe. Ook worden in het kader van de bereikbaarheid tijdens de bouwfase onder meer verkeersbegeleiders van Stichting Veiligheidszorg ingezet door de aannemers.

Inzet EMCO t.b.v. realisatie Wildlands

Met DPE is afgesproken dat zij zorg draagt voor de inzet van EMCO voor € 750.000 aan werkzaamheden met betrekking tot realisatie van Wildlands in de periode 2012 tot en met 2015.

C 7. Bereikbaarheid tijdens de bouwfase

Tijdens de bouwfase blijft de bereikbaarheid van het centrum op peil. Hiertoe worden vele maatregelen genomen. Om te volgen of de te nemen maatregelen afdoende zijn vragen we periodiek naar het oordeel van de twee betrokken klankbordgroepen bereikbaarheid (centrumondernemers en inwoners).

Programmakader bereikbaarheid tijdens bouwfase

Inspanningen gemeente om centrum bereikbaar te houden afdoende

- Afgegeven oordeel klankbordgroepen voldoende
- Extra inspanningen nodig
- Afgegeven oordeel klankbordgroepen niet voldoende

Toelichting bereikbaarheid tijdens de bouwfase

Algemeen

Tijdens de realisatie van alle projecten in het kader van het Programma Centrumvernieuwing Emmen in de periode tot en met 2016 is de bereikbaarheid van winkels, het centrum en diverse andere locaties een belangrijk aandachtspunt. Naast bruikbare routes langs, door of tussen de CVE-projecten voor auto's, fietsers en voetgangers krijgt ook het parkeren in het centrum tijdens de bouwfase veel aandacht.

Om de bereikbaarheid zo goed mogelijk te kunnen garanderen zijn in 2011 uitgangspunten vastgesteld door het college. Deze uitgangspunten zijn tot stand gekomen in overleg met Vlinderstad en de klankbordgroepen. Op hoofdlijnen zijn de volgende bereikbaarheidsuitgangspunten vastgesteld:

- doorgaand gemotoriseerd verkeer wordt zoveel mogelijk van de Hondsrugweg geweerd (verwijzing via N34)
- Spoedeisende hulpdiensten hebben ten allen tijde doorgang
- Gelijktijdig geen grote ingrepen op overige delen Centrumruut (Weerdingerstraat-Hondsrugweg-Boemarkeweg-Dordsestraat) en Rondweg
- Waarborgen doorstroming openbaar vervoer
- Woningen blijven bereikbaar
- Bevoorrading van alle delen van het centrum blijft altijd mogelijk binnen de venstertijden
- Loopafstand van parkeerplaatsen naar het centrum mag met 50% toenemen
- Altijd 300 parkeerplaatsen voor bezoekers beschikbaar in de nabijheid (400 m) van het winkelcentrum
- Een obstakelvrije verbinding zowel noord-zuid als oost-west voor fietsers en voetgangers.

Onder meer op basis van de masterplanning van de centrumvernieuwingprojecten worden bereikbaarheidsknelpunten tijdig geïnventariseerd. De bereikbaarheidsuitgangspunten vormen de basis voor het opstellen van een bereikbaarheidsplan. Dit plan bestaat ruwweg uit een kaart waarop de belangrijkste verkeersroutes voor de aankomende periode van drie-vier maanden zijn aangegeven. Op basis van gesignaleerde knelpunten en door middel van signalen uit onder meer de klankbordgroepen kunnen maatregelen worden getroffen om individuele, bedrijfs- of bewonersbelangen in het kader van bereikbaarheid aan te pakken. Bereikbaarheid in de bouwfase is een steeds terugkerend agendapunt in het Technisch Coördinatieoverleg en in het Bereikbaarheidsoverleg (beide intern). Deze overleggen vinden plaats met projectleiders van de CVE-projecten en andere intern betrokkenen. Daarnaast worden de bereikbaarheidsplannen afgestemd in klankbordgroepen voor bewoners en ondernemers.

De frequentie van de klankbordgroepen voor bewoners en ondernemers is medio 2015 teruggebracht van 12 keer naar 6 keer per jaar. Sindsdien vinden elke twee maanden klankbordgroep bijeenkomsten over de Bereikbaarheid in de Bouwfase plaats. Adviezen en ideeën die daaruit voortkomen worden betrokken in de verdere uitwerking van de bereikbaarheidsmaatregelen. Voorts wordt de bereikbaarheid voortdurend gemonitord door de bereikbaarheidsadviseur om zo ook ad hoc in te kunnen spelen op bereikbaarheidsknelpunten. In samenspraak worden zo nodig extra maatregelen genomen. Ook de hulpdiensten (brandweer, politie, ambulance) worden in het bereikbaarheidsplan betrokken en geraadpleegd.

Specifieke bereikbaarheidsmaatregelen in de afgelopen periode

De bouw van het theater is in deze periode voorspoedig en zonder grote bereikbaarheidsknelpunten verlopen. Het hele bouwproces komt steeds meer in de afbouwfase waarbij grote en zware

bouwtransporten afnemen. De bouwlogistiek van het theater is ingericht op het laten plaatsvinden van de meeste transporten voor 7.00 uur 's ochtends. Dit ter beperking van de overlast. Voor andere transporten geldt het principe dat de transporten op afroep aankomen ("just in time"-principe). Aan de N34 is een wachtruimte zodat bouwverkeer elkaar niet hoeft te passeren dan wel te wachten nabij de bouwplaats. Hierdoor heeft de bouwlogistiek nagenoeg geen negatieve invloed op de doorstroming en veroorzaakt geen hinder voor ander verkeer. Afgelopen periode is gebleken dat de methode goed werkt, de transporten verlopen gelijkmatig en er is nagenoeg geen wachtend bouwverkeer nabij de bouwplaats. Het schoonhouden en het onderhouden van de bouwweg Vreding, met name vanaf de cirkel richting bouwterrein, blijft extra aandacht vragen in verband met vervuiling door de weersomstandigheden in herfst en winter.

Door de oplevering van de Hondsrugtunnel medio december 2014 vormt de bouw van de tunnel geen knelpunt meer voor het verkeer op de Hondsrugweg en is de verkeershinder in het centrum van Emmen grotendeels voorbij. Ook de oplevering van de boulevards in juni 2015 betekende een betere bereikbaarheid en doorstroming voor met name het noord-zuid gericht fiets-en voetgangersverkeer.

Sinds april 2015 is de Markt weer in gebruik en zijn er geen bouwgerelateerde bereikbaarheidsknelpunten meer op de Markt.

Het gebruik van het Raadhuisplein voor fietsers en voetgangers is vanaf eind juni 2015 weer ongehinderd mogelijk. Het project vormt dus per begin juli geen belemmering meer voor de bereikbaarheid.

De bouwweg Verlengde Vreding is voorzien van een asfaltlaag. Daardoor kan logistiek verkeer voor de Weiervia via de Vreding en over het Raadhuisplein weer naar de speedgate in de Weiervia rijden. Wel zijn er voorzieningen getroffen om de rijnsnelheid op deze toegangsroute/bouwweg te beperken.

In december is gestart met de ombouw van de kruising Hondsrugweg-Ermerweg naar een kruising met meer doorstroomcapaciteit. Om de bereikbaarheid van het centrum in de belangrijke decembermaand te borgen is de ombouw in december gestart met werkzaamheden aan de noordzijde van de Ermerweg/Dordstestraat. Daardoor bleef de Hondsrugweg ter plaatse met 2x2 rijstroken volledig beschikbaar voor verkeer van en naar het centrum. Pas in januari 2016, na de feestdagen, is gestart met werkzaamheden aan de Hondsrugweg. Dit is gebeurd in nauw overleg met de centrumondernemers.

De klankbordgroepen Bereikbaarheid bouwfase hebben in januari 2016 de inspanningen van de gemeente inzake de bereikbaarheid van het centrum tijdens de bouw over de periode september tot en met december 2015 beoordeeld met een ruime voldoende. De klankbordgroep bewoners heeft de inspanning van de gemeente met een 7,5-8 gehonoreerd, de klankbordgroep ondernemers heeft een 7,5 gegeven.

C 8. Kennis en Innovatie

We streven na om met de uitvoering van het programma een belangrijke impuls te geven aan de ontwikkeling van kennis en innovatiekracht in de regio. De gemeente faciliteert daarbij de samenwerking tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen, met als doel dat ondernemers de economische kansen zien en benutten. Hiervoor is het nodig om te komen tot een functionerend Innovatie- en Kennisplatform Emmen, ofwel Community of Practice, (COP).

Programmamakaders kennis en innovatie	
In 2015 draaien onder COP tenminste drie kennisclusters	
Na 2015 heeft COP een zelfstandig en breder bereik	

- Er is geen aanleiding te veronderstellen dat dit kader niet gehaald wordt
- Er is extra actie nodig om dit kader te kunnen realiseren
- In 2015 is dit kader niet gerealiseerd

Toelichting Kennis en Innovatie
<p>Het Innovatie- en Kennisplatform (IK Drenthe) is in deze rapportageperiode nader uitgewerkt. Vanuit de verschillende kenniskringen zijn er initiatieven gestart en bijeenkomsten georganiseerd.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Toerisme en Recreatie (met betrokkenheid van DPE).<ul style="list-style-type: none">• In de rapportageperiode is verder gewerkt aan het traject Toerisme in Euregionaal verband. Het lectoraat 'Duurzame Innovatie in de Regionale Kenniseconomie' heeft het voortouw genomen om ook in Euregionaal verband samen te werken met bedrijven en kennisinstellingen. Zo wordt er nauw samengewerkt met de organisaties van Geoparken aan beide kanten van de grens.• Het project "Community of Practice Toerisme van IK Drenthe" heeft in deze periode haar activiteiten (deels) kunnen afsluiten. In de periode tot 1 mei 2015 is gewerkt aan een projectplan "Doorschakelen van model 1.0 naar 2.0", met daarbij het doel om een netwerksubsidie te verkrijgen van de EDR (Interreg A). Dit is de opmaat naar verdere en vooral intensievere samenwerking met onze Duitse partners. Er zijn twee overleggen geweest met kennisinstellingen, bedrijven en overheden van beide kanten van de grens. Er is een duidelijke bereidheid om samen op te trekken en kennis en productinnovatie ter hand te nemen. Voorjaar 2016 worden volgende stappen gezet, ook organisatorisch. We willen daarbij een Interreg Va aanvraag voorbereiden om over extra middelen te kunnen beschikken.2. Duurzame bouwmaterialen (met betrokkenheid van Wildlands).<p>De mogelijkheden van biovezel versterkte composieten voor de uitvoering van de HUB's op de boulevards is met Stenden Pre verkend. De Biobrug in Wildlands is inmiddels geplaatst. Er is tevens een opdracht verstrekt om een sluisdeur van biocomposieten te realiseren (provincie). Ook wordt nagedacht over deze toepassing voor een walbeschoeiing, en voor een Biobased Fietspad in Klazienaveen. Het gaat daarbij om de maakbaarheid van het product en de daaraan te stellen eisen, zoals duurzaamheid, vandalismebestendigheid, te integreren voorzieningen, infopanelen, verlichting, waterafvoer etc. Deze ontwikkelingen maken duidelijk dat investeren en faciliteren van innovaties loont en dat overheden de rol willen vervullen van launching customer (is erg belangrijk). Het leidt daadwerkelijk tot nieuwe producten en daarmee werkgelegenheid (hetzij behoud bestaande en uitbreiding met nieuwe).</p><p>Het grote koepelproject "Bio-economie in de Non-Food sector" heeft geld gekregen van de EU (€ 3,9 miljoen) en zal een verdere stimulans geven aan de ontwikkeling van duurzame (bouw)materialen.</p>3. Ondernemerschap.<p>Op 10 september 2013 is onder de naam "KWATRO" het initiatief Ondernemerschap in Drenthe gestart.</p><p>Het idee is startende ondernemers uit alle branches in de regio Zuidoost Drenthe de juiste infrastructuur te bieden om innovatieve ideeën te begeleiden naar een succesvolle ondernemer. KWATRO is een gezamenlijk initiatief van onderwijs, onderzoeksinstituten, overheid en ondernemers om ondernemerschap te stimuleren in Zuidoost Drenthe. KWATRO helpt innovatieve ondernemers om de start van hun bedrijf zo succesvol mogelijk te laten verlopen. Het initiatief geeft ondernemers daarom full-service ondersteuning in de vorm van advies, netwerken, faciliteiten en financiële ondersteuning. Kwatro zal in 2016 onderdeel gaan uitmaken van Kennispoort Emmen, waarin vijf</p>

functies zijn ondergebracht die alle bedoeld zijn om het MKB te ondersteunen; daarmee gaat Kwatro niet zelfstandig verder. Daarnaast is een belangrijk initiatief als de Startersfabriek opgericht, met hulp van de provincie, en deze kent een succesvolle start. Ook Growing Workplace is een initiatief van veelal jonge ondernemers. Zo krijgt ondernemerschap in diverse vormen kansen om zich te ontwikkelen.

4. Biobased Economy (Chemie en Plantinhoudsstoffen).

Binnen deze kenniskring zijn er in de rapportageperiode diverse innovatieprojecten opgestart, wat heeft geleid tot nieuwe producten en/of nieuwe werkgelegenheid. Het bedrijf API haalt productie uit Zweden terug en brengt dat onder op Emmtec. Deze spin-off, Innofil genaamd (3D-printerdraad dat in allerlei toepassingen kan worden gebruikt), komt op een nieuwe plek binnen Emmtec (het zgn. TOC gebouw). Een plek waar meer ruimte is voor starters en spin-offs van bestaande bedrijven. Cumapol heeft uitbreidingsplannen en wordt daarin gefaciliteerd, annex met Cumapol loopt er een businesscase voor BioBTX, de groene grondstoffen voor bioplastics., Morsinkhoff heeft zijn spinmachines weer tot leven geroepen en bereidt een aantal proeven voor om garens te spinnen. De directeur/eigenaar heeft onlangs besloten om voor twee jaar gedegen proeven te starten, om -als deze succesvol zijn- de productie op te schalen. Dit zal enkele tientallen arbeidsplaatsen opleveren. Ook vanuit land- en tuinbouw wordt gewerkt aan diverse innovatieprojecten. Samen met de Tuinbouw Business Club worden nieuwe producten, zoals duurzame teelt van eendenkroos op basis van reststromen waaruit eiwitten gehaald kunnen worden, ontwikkeld binnen het Business Centre Klazienaveen.

Stenden had als kennisinstelling IK Drenthe aan zich verbonden en heeft het initiatief genomen om, in samenwerking met ondernemers, het ondernemersplein en gemeenten in de regio, IK Drenthe uit te bouwen naar Kennispoort Drenthe. Deze is op 19 september 2014 gestart. Ook de "fabriek" voor startende ondernemers is een nieuw initiatief dat door Stenden is opgepakt op aangeven van de provincie.

Kennispoort wordt verbonden met het programma Vierkant voor Werk, waardoor er een betere inbedding ontstaat. Recent ligt er een plan voor het Overgangsjaar 2016, waar de gemeente en provincie in beginsel positief tegenover staan. Verdere uitbouw met diverse partners is de inzet voor 2016.

De gemeente blijft participeren in deze ontwikkeling in een faciliterende en stimulerende rol.

C 9. Betrokkenheid stakeholders

We streven na dat alle belanghebbende partijen naar de aard van de fase waarin thema's en projecten zich bevinden, optimaal worden betrokken, al naar gelang de fase van het project. Tijdens de planvorming en bij probleemoplossingen worden partijen op interactieve wijze betrokken. Tevens gaat het om adequate/zakelijke en promotionele informatievoorziening tijdens uitvoeringswerkzaamheden. We monitoren dit door per project en programmathema na te gaan hoe de belangrijkste doelgroepen worden betrokken: inwoners, ondernemers in het centrum, bezoekers centrum, mede-investeerders, aanwonenden.

Programmakader betrokkenheid stakeholders

In projecten en het programma worden stakeholders voldoende betrokken.

Stakeholders worden op passende wijze betrokken

- In projecten en het programma worden stakeholders voldoende betrokken
- De aandacht voor en wijze van betrokkenheid van stakeholders moet worden verbeterd
- Er is in de projecten en in het programma onvoldoende betrokkenheid van stakeholders

Toelichting betrokkenheid stakeholders

Centrumvernieuwing Emmen kent vele stakeholders. Stakeholders zijn onder meer toekomstige en huidige gebruikers van het centrum van Emmen, partijen die plannen ontwikkelen en bouwen, en medefinanciers van projecten. Van de belangrijke stakeholders van het programma CvE worden hieronder de algemene en specifieke activiteiten van het afgelopen trimester weergegeven.

Per project en voor het programma worden de stakeholders voldoende betrokken. In bijlage II van het bijlagenboek is per project beschreven wie de stakeholders zijn en hoe ze worden betrokken bij het project.

Stakeholder	Actie in de afgelopen periode
Inwoners (van de gemeente)	<p><u>Algemeen:</u> Informatiehof CvE, website en het websiteonderdeel Emmen in beeld -webcams / filmpjes- , Virtual Reality omgeving, nieuwsbrieven algemeen (twee in 2015-3) , nieuwspagina in lokale bladen, diverse bijeenkomsten en presentaties, persberichten, e.d.</p> <p><u>Specifiek:</u> Centrumvernieuwing-dag op 12 september 2015 gezamenlijk met de culturele opening van het seizoen. Duizenden mensen kwamen naar het centrum van Emmen, waarvan een groot deel een rondleiding door het theater in aanbouw had, In 2015-3 is tweemaal een Vlinderbijlage gepubliceerd over de CvE-dag/het Atlas theater en over vernieuwd en gezellig Emmen centrum. Er is een bijeenkomst georganiseerd over het project Hoofdstraatlocatie/mensenpark waar honderden mensen op af kwamen. Vanaf half december kunnen stakeholders in de Informatiehof CVE een sneak preview krijgen van de inrichting van het Atlas Theater.</p>
Ondernemers (in het centrum)	<p><u>Algemeen:</u> Informatiehof CvE, website en het websiteonderdeel Emmen in beeld -webcams / filmpjes- , Virtual Reality omgeving, nieuwsbrieven algemeen (twee in 2015-3), diverse bijeenkomsten en presentaties, persberichten, e.d.</p> <p><u>Specifiek:</u> Centrumvernieuwing-dag op 12 september 2015 gezamenlijk met de culturele opening van het seizoen. Duizenden mensen kwamen naar het centrum van Emmen,</p>

	<p>waarvan een groot deel een rondleiding door het theater in aanbouw had, In 2015-3 is tweemaal een Vlinderbijlage gepubliceerd over de CvE-dag/het Atlas theater en over vernieuwd en gezellig Emmen centrum. Op 3 november 2015 is een bijeenkomst georganiseerd over het project Hoofdstraatlocatie/mensenpark.</p>
Aanwonenden (bewoners centrum)	<p><u>Algemeen:</u> Informatiehof CvE, website en het websiteonderdeel Emmen in beeld -webcams / filmpjes- , Virtual Reality omgeving, nieuwsbrief algemeen (twee in 2015-3), nieuwspagina in lokale bladen, diverse bijeenkomsten en presentaties, persberichten, e.d.</p> <p><u>Specifiek:</u> Centrumvernieuwingdag op 12 september 2015 gezamenlijk met de culturele opening van het seizoen. Duizenden mensen kwamen naar het centrum van Emmen, waarvan een groot deel een rondleiding door het theater in aanbouw had, In 2015-3 is tweemaal een Vlinderbijlage gepubliceerd over de CvE-dag/het Atlas theater en over vernieuwd en gezellig Emmen centrum. Op 3 november 2015 is een bijeenkomst georganiseerd over het project Hoofdstraatlocatie/mensenpark waar honderden mensen op af kwamen. Vanaf half december kunnen stakeholders in de Informatiehof CvE een sneak preview krijgen van de inrichting van het Atlas Theater.</p>
Bezoekers van het centrum	<p><u>Algemeen:</u> Informatiehof CvE, website en het websiteonderdeel Emmen in beeld -webcams / filmpjes- , Virtual Reality omgeving, nieuwsbrief algemeen (twee in 2015-03), nieuwspagina in lokale bladen, diverse bijeenkomsten, presentaties, persberichten, e.d.</p> <p><u>Specifiek:</u> In 2015-3 hebben er zes presentaties plaatsgevonden en zijn groepen ontvangen voor een rondleiding door het centrum waarbij zij uitleg hebben gekregen over de projecten. In 2015-3 is tweemaal een Vlinderbijlage gepubliceerd over de cve-dag/het Atlas theater en over vernieuwd en gezellig Emmen centrum. De Centrumvernieuwingdag/opening van het culturele seizoen heeft veel bezoekers getrokken. ± 150 deelnemers aan Symposium Emmen Uitgelicht. Vanaf half december kunnen stakeholders in de Informatiehof CvE een sneak preview krijgen van de inrichting van het Atlas Theater.</p>
Mede-investeerdere / financiers: -Provincie Drenthe -SNN -andere subsidieverstrekke	<ul style="list-style-type: none"> - Met de provincie Drenthe wordt één keer per kwartaal bestuurlijk overleg IGO Atalanta gevoerd, in verband met de monitoring op het project door de provincie heeft op 4 november 2015 bestuurlijk overleg IGO Atalanta plaatsgevonden. - Maandelijks vindt op ambtelijk niveau een afstemmingsoverleg CvE tussen provincie en gemeente plaats. - Met SNN vindt regelmatig ambtelijk overleg plaats in relatie tot de uitvoering van de projecten met betrekking tot de EFRO-subsidie "De Economie van de Verbinding".
Samenwerkingspartners: -DPE -WMD	<ul style="list-style-type: none"> - Tweewekelijks coördinatieoverleg met DPE Next (management) - Zeswekelijks kerngroepoverleg DPE Next (bestuurlijk) - Diverse overleggen met DPE afstemming van plannen, e.d.

	<ul style="list-style-type: none"> - DPE neemt deel in gebruikersoverleg Theater / WvO en in stuurgroep Theater / WvO (regelmatig overleg).
<p>Particuliere ontwikkelaars:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Peter van Dijk Projects & Investments - Domesta - Orangerock Projectontwikkeling 	<ul style="list-style-type: none"> - Maandelijks vindt overleg plaats met Domesta over de herstructurering van het Domestabezit op terrein Holdert-Zuidesch - Overleg met Orangerock Projectontwikkeling over realisatie van eventuele nieuwbouw aan de achterzijde van De Kamer op het Marktplein. - Overleg met Peter van Dijk Projects & Investments over de ontwikkeling van Willinkplein Zuid en Westwand Weiert.
<p>Aannemers:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Strukton (PG Westerstraat) - BAM (Hondsrugtunnel en Centrumplein) - Hoornstra (Westerstraat) - Hemmen (Markt Emmen 1^e fase, tijdelijk parkeerterrein Klokkenslag) - De Roo Wegenbouw (Boulevard Noord en Kruising HRW-Ermerweg) - Zuidemagroep (Boulevard Zuid) - Hemmen/Hoornstra (Centrumplein) - Dura Vermeer (Theater WvO) - Lareco (Markt Emmen 2^e fase) - Fuhler Wegenbouw (Onstluiting P Zuid, Verlenging Vreding en tijdelijk parkeerterrein locatie Vreding) - NBD (voorzieningen maatregelen parkeer- en verkeersmanagementsysteem) - Hoornstra, De Roo Wegenbouw, Hemmen, Fuhler en KWS Infra (uitbreiding parkeercapaciteit Wildlands). 	<ul style="list-style-type: none"> - Frequent overleg op velerlei vlak; onder andere door middel van reguliere bouwvergaderingen met de aannemers.
<p>Overige stakeholders:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Brandweer - Vlinderstad Emmen - De Koepel 	<ul style="list-style-type: none"> - Afstemming met brandweer over bereikbaarheid - Afstemming per project met brandweer omtrent veiligheidsvoorschriften (mede i.r.t. vergunningverlening) - Er vindt regelmatig afstemming plaats met ondernemersvereniging Vlinderstad Emmen en de Koepel.

D. Programmabureau Centrumvernieuwing Emmen

Dit overzicht is de resultante van de voortgangsrapportage inzake het vastgestelde Plan van Aanpak programma Centrumvernieuwing Emmen 2013-2015 en het op basis daarvan verleende krediet voor algemene proces- en voorbereidingskosten programma Centrumvernieuwing Emmen 2013-2015.

De voortgangsrapportage programma CvE 2015-03 is in [bijlage III](#) te vinden.

	Planning	Budget	Eindoordeel
Programmabureau			

Toelichting

Eindoordeel: zwakste schakel bepaalt.

Planning

- conform planning
- overschrijding planning zonder gevolgen voor programmakaders planning
- overschrijding planning met gevolgen voor programmakaders planning.

Budget

- geen (verwachte) overschrijdingen op krediet
- verwachte overschrijding
- daadwerkelijke overschrijding

E. Programmarisico's

Vanaf het derde kwartaal 2013 vindt de rapportage over risico's, zowel in de rapportage als in het bijlagenboek, plaats vanuit NARIS. Op 11 maart 2014 is het geactualiseerde risicomangement CvE vastgesteld door het college.

De belangrijkste programmarisico's zijn onderscheiden in Financieel, Kwaliteit en Vertraging/stagnatie en opgenomen in een bruto risicokaart en een netto risicokaart. De brutokaart geeft de risicoscores zonder het treffen van maatregelen weer en de nettokaart geeft de risicoscores na het treffen van de actieve maatregelen weer. Op basis van de bepaalde / geschatte kans van optreden en het bepaalde / geschatte gevolg van het optreden van het risico, vindt de prioritering van de geanalyseerde risico's plaats.

$$\text{Risico} = \text{kans van optreden} \times \text{het gevolg van optreden}$$

Op basis van bovenstaande formule wordt de risicoscore van een risico bepaald. De risicoscore kan variëren van "0" (minimaal) tot "25" (maximaal). In de onderstaande tabellen zijn de mogelijke risicoscores aangegeven.

De risicoscore bepaalt de prioritering van de risico's; hoe hoger de risicoscore, hoe hoger de prioriteit.

Risicobereidheid:

In het kader van het risicomangement CvE is het belangrijk dat de risicobereidheid wordt vastgelegd.

De risicobereidheid geeft de mate aan waarin de organisatie bereid is om risico's te accepteren.

Binnen het programma Centrumvernieuwing Emmen worden risico's met een risicoscore lager dan 7 (groen) geaccepteerd, mits het gevolg van het betreffende risico financieel gezien kleiner is dan € 2,5 miljoen, planning technisch gezien kleiner is dan drie maanden vertraging en vanuit oogpunt van kwaliteit gezien geen onherstelbaar verlies van kwaliteit betekent. In onderstaande tabellen is de risicobereidheid aangegeven middels de risicotolerantielijnen.

Financieel

x > € 2.500.000	5	10	15	20	25
€ 1.250.000 < x < € 2.500.000	4	8	12	16	20
€ 500.000 < x < € 1.250.000	3	6	9	12	15
€ 125.000 < x < € 500.000	2	4	6	8	10
X € 125.000	1	2	3	4	5
Geen financiële gevolgen	0	0	0	0	0
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

Risicotolerantie-lijn

Vertraging / stagnatie

Meer dan 3 maanden vertraging	5	10	15	20	25
--					
1 tot 3 maanden vertraging	3	6	9	12	15
-					
Maximaal 1 maand vertraging	1	2	3	4	5
Geen vertraging	0	0	0	0	0
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

Risicotolerantie-lijn

Kwaliteit						
Onherstelbaar verlies van kwaliteit	5	10	15	20	25	
Zeer moeilijk te herstellen verlies van kwaliteit	4	8	12	16	20	
Moeilijk te herstellen verlies van kwaliteit	3	6	9	12	15	
Eenvoudig herstelbaar verlies van kwaliteit	2	4	6	8	10	Risicotolerantie-lijn
Zeer eenvoudig herstelbaar verlies van kwaliteit	1	2	3	4	5	
Geen kwaliteitsverlies	0	0	0	0	0	
Kans	10%	30%	50%	70%	90%	

De risico's waarvan de netto risicoscores boven de risicotolerantiegrens vallen worden nader uitgewerkt in de overzichten daaronder. Van deze risico's wordt de gebeurtenis, de kans dat die zich voordoet zonder maatregelen, de kans dat die zich voordoet na het treffen van maatregelen en het gevolg van het risico voor en na maatregelen weergegeven. Het is niet zo dat de genoemde gebeurtenissen zich feitelijk voordoen, maar het betreft een opsomming van eventueel mogelijke gebeurtenissen. Tevens worden per risico de betreffende maatregelen weergegeven en de fase waarin een maatregel zich bevindt. Indien de maatregel 'actief' is weegt deze mee in de netto kans en het netto gevolg van het risico. In alle overige fases weegt een maatregel niet mee in de netto risicoscore. Streven is om door middel van het treffen van beheersmaatregelen en andere acties te bewerkstelligen dat risico's dusdanig worden geminimaliseerd/beheerst dat de kansen en gevolgen van risico's zodanig worden ingeperkt dat de netto-risico's onder de vastgestelde risicotolerantiegrens komen te liggen.

Programmbrede risico's Centrumvernieuwing Emmen:

Financieel

Financieel					
$x > € 2.500.000$					
$€ 1.250.000 < x < € 2.500.000$		1	1		
$€ 500.000 < x < € 1.250.000$			1		
$€ 125.000 < x < € 500.000$					
$x < € 125.000$					
Geen financiële gevolgen					
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

Bruto

Bruto					
$x > € 2.500.000$					
$€ 1.250.000 < x < € 2.500.000$		1	1		
$€ 500.000 < x < € 1.250.000$			1		
$€ 125.000 < x < € 500.000$					
$x < € 125.000$					
Geen financiële gevolgen					
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

Financieel					
$x > € 2.500.000$					
$€ 1.250.000 < x < € 2.500.000$		2			
$€ 500.000 < x < € 1.250.000$		1			
$€ 125.000 < x < € 500.000$					
$x < € 125.000$					
Geen financiële gevolgen					
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

Netto

Netto					
$x > € 2.500.000$					
$€ 1.250.000 < x < € 2.500.000$		2			
$€ 500.000 < x < € 1.250.000$		1			
$€ 125.000 < x < € 500.000$					
$x < € 125.000$					
Geen financiële gevolgen					
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

Kwaliteit

Kwaliteit					
Onherstelbaar verlies van kwaliteit			1		
Zeer moeilijk te herstellen verlies van kwaliteit			1		
Moeilijk te herstellen verlies van kwaliteit					
Eenvoudig herstelbaar verlies van kwaliteit					
Zeer eenvoudig herstelbaar verlies van kwaliteit					
Geen kwaliteitsverlies					
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

Bruto

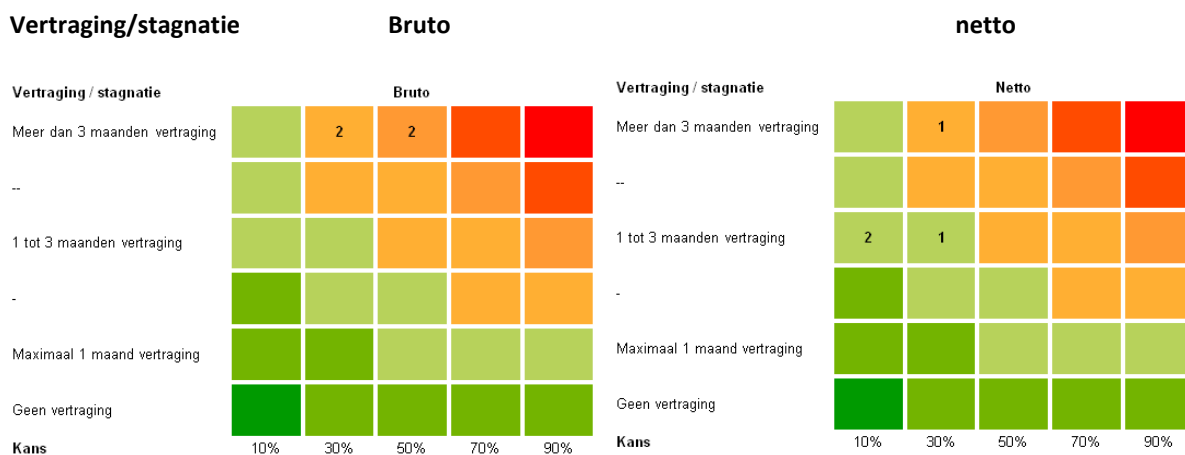
Bruto					
Onherstelbaar verlies van kwaliteit			1		
Zeer moeilijk te herstellen verlies van kwaliteit			1		
Moeilijk te herstellen verlies van kwaliteit					
Eenvoudig herstelbaar verlies van kwaliteit					
Zeer eenvoudig herstelbaar verlies van kwaliteit					
Geen kwaliteitsverlies					
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

Kwaliteit					
Onherstelbaar verlies van kwaliteit					
Zeer moeilijk te herstellen verlies van kwaliteit					
Moeilijk te herstellen verlies van kwaliteit		1	1		
Eenvoudig herstelbaar verlies van kwaliteit					
Zeer eenvoudig herstelbaar verlies van kwaliteit					
Geen kwaliteitsverlies					
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

netto

Netto					
Onherstelbaar verlies van kwaliteit					
Zeer moeilijk te herstellen verlies van kwaliteit					
Moeilijk te herstellen verlies van kwaliteit		1	1		
Eenvoudig herstelbaar verlies van kwaliteit					
Zeer eenvoudig herstelbaar verlies van kwaliteit					
Geen kwaliteitsverlies					
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

Vertraging/stagnatie

Overzicht netto risico's en beheersingsmaatregelen boven de risicotolerantiegrens

Object nummer	Gebeurtenis	Bruto kans (%)	Netto kans (%)	Bruto maximaal gevolg	Netto maximaal gevolg	Maatregel nummer	Maatregel	Fase maatregel
R93	Afhankelijkheid van (samenwerkings)partners ten aanzien van de realisatie van de ambitie en doelstellingen van het programma leidt tot vertraging en/of het niet (volledig) realiseren van de ambitie.	50	30	6 maanden	6 maanden	M591	Frequente en adequate afstemming met (samenwerkings)partners.	Actief
						M592	Waar mogelijk eisen/voorwaarden stellen aan (samenwerkings)partners en marktpartijen in relatie tot bijvoorbeeld financiële bijdragen, danwel via bestemmingsplannen, vergunningen, etc.	Actief
						M1562	Laten toetsen van de planning van DPE Next door een externe partij.	Actief
						M590	Samenwerkingspartners en de markt vroegtijdig betrekken.	Actief
						M1563	Samenwerkingsovereenkomst aangaan met de samenwerkingspartners.	Actief

Mutaties in netto risico's boven de tolerantiegrens

In de afgelopen periode hebben zich geen mutaties voor gedaan in de netto risico's boven de risicotolerantiegrens.

Dekking risico's

In deze risicoparagraaf en het bijlagenboek zijn diverse financiële risico's opgenomen. Van deze risico's zijn de kansen en het maximaal gevolg ingeschat. De grootste financiële risico's hebben betrekking op de dekking van de diverse projecten en met name de dekking van de locatie Hoofdstraat.

Voor de financiële risico's zal primair dekking gezocht moeten worden in het restant van de posten onvoorzien binnen de diverse projecten binnen het programma Centrumvernieuwing Emmen. Ultimo december 2015 bedraagt het totaalbedrag onvoorzien binnen alle projecten van Centrumvernieuwing Emmen € 8 mln. (zie onderstaande tabel). Dit bedrag is niet vrij aanwendbaar, vanwege het feit dat deze bedragen onderdeel uitmaken van diverse subsidieregelingen. Bij niet besteden binnen het project moeten deze gelden grotendeels terug naar de betreffende subsidiënten.

Onvoorzien

Project	Atalanta / CvE	Soort	Onvoorzien Ultimo 2015-02	Mutatie in periode 2015-03	Onvoorzien Ultimo 2015-03
Programmabureau investeringen		Investering	1.681.718	75.000	1.756.718
Programmabureau exploitatie		Exploitatie	-	-	-
			1.681.718	75.000	1.756.718
Hondsrugwegtunnel	Atalanta	Investering	3.787.583	-	3.787.583
Boulevard Noord	Atalanta	Investering	-	-	-
Boulevard Zuid	Atalanta	Investering	217.796	-	217.796
Ontsluiting P Zuid	Atalanta	Investering	184.000	170.000-	14.000
Kruising Hondsrugweg Ermerweg	Atalanta	Investering	225.000	80.000-	145.000
Aanpassen en verlenging Vreding	Atalanta	Investering	135.400	77.400-	58.000
Landschappelijke inpassing DPE Next	Atalanta	Investering	-	-	-
Parkeergarage I (Willinkplein)	Atalanta	Investering	-	-	-
Parkeergarage II (Willinkplein-Zuid)	Atalanta	Investering	-	-	-
Centrumplein	Atalanta	Investering	221.048	-	221.048
Boermarkeweg 1e fase	Atalanta	Investering	-	-	-
Boermarkeweg 2e fase	Atalanta	Investering	190.000	-	190.000
Reconstructie aansluiting N34/Rondweg	Atalanta	Investering	-	-	-
Reconstructie aansluiting N862/Rondweg	Atalanta	Investering	-	-	-
Nader te bepalen multimodale maatregelen N862	Atalanta	Investering	-	-	-
Voorz en maatr verkeers en parkeermanagement	Atalanta	Investering	85.000	85.000-	-
Theater / WvdO	Atalanta	Investering	328.556	118.662-	209.894
Theater / WvdO	Atalanta	Lening	-	-	-
Theater / WvdO	Atalanta	Borgtocht	-	-	-
Vorbereiding locatie Hoofdstraat	Atalanta	Investering	66.590	-	66.590
Ontwikkeling locatie Hoofdstraat	Atalanta	Grondexploitatie	-	-	-
Ontwikkeling locatie Muzeval	Atalanta	Grondexploitatie	-	-	-
			5.440.973	531.062-	4.909.911
Overbrugging DPE	Atalanta	Lening	-	-	-
DPE Next	Atalanta	Deelname/ Bijdrage	-	-	-
Provinciale bijdragen DPE Next	Atalanta	Bijdrage	-	-	-
Provinciale lening DPE Next	Atalanta	Lening	-	-	-
			-	-	-
Ondergrondse infrastructuur centrum	CvE	Investering	-	-	-
Parkeergarage Westerstraat	CvE	Investering	-	-	-
Centrum Noord	CvE	Grondexploitatie	414.790	-	414.790
Ontwikkeling locatie Vreding	CvE	Grondexploitatie	48.053	-	48.053
Willinkplein-Zuid	CvE	Grondexploitatie	546.840	-	546.840
Westwand Weiert	CvE	Grondexploitatie	-	-	-
Holdert	CvE	Bijdrage	-	-	-
			1.009.683	-	1.009.683
Markt	CvE	Investering	199.500	-	199.500
Parkeercapaciteit Klokkenslag	CvE	Investering	11.025	-	11.025
Parkeercapaciteit Vreding	CvE	Investering	16.940	3.145-	13.795
Optimalisatie en maximalisatie P-Noord	CvE	Investering	40.103	-	40.103
Parkeervoorziening Schapenveenweg	CvE	Investering	36.336	-	36.336
Transferium Meerdijk	CvE	Investering	3.000	-	3.000
			306.904	3.145-	303.759
TOTAAL			8.439.278	459.207-	7.980.071

Mutaties op onvoorzien n.a.v. de projectresultaten zijn nog niet verwerkt. Deze worden na vaststelling van de rapportage CvE 2015-03 verwerkt en ten gunste of ten laste gebracht van onvoorzien.

Indien de posten onvoorzien binnen de diverse CvE-projecten niet toereikend zijn om risico's af te dekken en tegenvallers op te vangen zal secundair gekeken worden naar de nog beschikbare dekkingsmogelijkheden binnen Centrumvernieuwing Emmen (Bestemmingsreserve Atalanta, Bestemmingsreserve Rente voorfinanciering en eventueel resterende budgetruimte CvE-budgetten). Mocht ook deze ruimte onvoldoende zijn dan zal er een beroep gedaan moeten worden op de algemene middelen van de gemeente Emmen.

F. Informatieconvenant en Auditjaarplan

Informatieconvenant

In overleg met de provincie Drenthe is een informatieconvenant programma Centrumvernieuwing Emmen opgesteld. Hierin zijn enkele afspraken vastgelegd ten aanzien van het elkaar informeren omtrent belangrijke ontwikkelingen met betrekking tot Centrumvernieuwing Emmen/Atalanta. Dit informatieconvenant CvE is op 8 oktober 2013 door het college vastgesteld.

In de afgelopen periode 2015-3 hebben zich geen ontwikkelingen voorgedaan met betrekking tot Centrumvernieuwing Emmen die vallen onder het informatieconvenant CvE.

Auditjaarplan

Er is een Auditplan programma CvE opgesteld. In dit plan zijn de reguliere toetsingen en audits die binnen en op het programma CvE plaatsvinden beschreven. Het gaat hierbij om juridische toetsingen, risicomanagement, verantwoording, stedelijke kwaliteit, duurzaamheid, DPE Next en algemene gemeentebrede audits. Het Auditplan programma CvE is op 8 oktober 2013 door het college vastgesteld.

Naast de hierboven genoemde toetsingen en audits vindt jaarlijks een onafhankelijke toetsing plaats op de rapportages van Centrumvernieuwing Emmen. Deze toetsing vindt plaats op iedere laatste rapportage van het jaar, beginnend met de laatste rapportage van 2012. Aanbevelingen die hieruit voortkomen zullen indien mogelijk worden meegenomen vanaf de eerstvolgende rapportage CvE.

In de afgelopen periode heeft de accountant de controle van de rapportage CvE 2014-03 afgerond. De controle heeft geleid tot een goedkeurende verklaring bij de rapportage CvE 2014-03. Daarbij doet de accountant in het accountantsverslag de volgende aanbevelingen:

Interne controle

Een eigen toetsing op de naleving van de specifieke (Europese) subsidieregels draagt bij aan het voorkomen van correcties op subsidiestromen als gevolg van het niet naleven van de specifieke subsidievoorschriften. Geadviseerd wordt om niet alleen te steunen op de werkzaamheden van het Samenwerkingsverband Noord Nederland.

Reactie management: Bij het aangaan van de verplichtingen en het boeken van de facturen en uren vindt een toets plaats op de subsidievoorwaarden. Daarnaast vindt een interne controle plaats door de interne controlefunctionaris in het kader van de rechtmatigheidscontrole. Wij zullen nagaan of extra interne controle noodzakelijk en/of wenselijk is.

Subsidies in rapportage CvE

Geadviseerd wordt om de bevindingen vanuit de tussentijdse audits door de subsidieverstrekkingen op te nemen in de rapportages CvE, voorzien van een toelichting op de follow up die hieraan zal worden gegeven en wat daarvan de financiële gevolgen zijn voor de financiering en op welke alternatieve wijze daarin zal worden voorzien.

Reactie management: In de rapportage CvE wordt aangegeven dat er onzekerheid bestaat over de subsidiabele kosten en dat SNN een aantal correcties zal aanbrengen op de verantwoorde kosten. Het college wordt op de hoogte gehouden van de risico's, de mogelijke financiële gevolgen en de mogelijke wijze van financiering daarvan. Na vaststelling van de EFRO-subsidie zal de raad geïnformeerd worden over de uitkomsten van de controle door SNN, de daadwerkelijke financiële gevolgen en de dekking hiervan.

Daarnaast vraagt de accountant naar aanleiding van de beoordeling van rapportage CvE 2014-3 nog specifiek aandacht voor het volgende:

Financiële verantwoording

Neem in overweging om naast de post onvoorzien ook nadere inzage te geven in de aanbestedingsresultaten op projectniveau en de gevolgen die dit heeft voor de projectfinanciering (al dan niet op een andere wijze inzetbaar, minder subsidie, lagere bijdrage vanuit de gemeente)

Reactie management:

Op projectniveau wordt reeds inzicht gegeven in de aanbestedingsresultaten. Binnenkort zullen een groot aantal van de projecten financieel worden afgesloten en zullen de verwachte projectresultaten inclusief aanbestedingsresultaten worden overgeheveld naar onvoorzien. De mogelijke gevolgen voor de projectfinanciering worden per project toegelicht.

Programma's (Bijlagenboek)

Verdeel voor een goed begrip van de voortgang van het project het restantkrediet nader onder in feitelijk nog aan te gane verplichtingen en verwachte afwijkingen. Dit geldt in dezelfde mate voor het overzicht van de dekking van de projecten.

Reactie management:

Bij de rapportage CvE 2015-03 is daar waar mogelijk in de tabellen het verwachte projectresultaat aangegeven door middel van verwachte afwijkingen.